

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

MEGEP

(MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ)

SERAMİK VE CAM TEKNOLOJİSİ

KIR ÇİÇEKLERİ 1

ANKARA 2008

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen modüller;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.06.2006 tarih ve 269 sayılı Kararı ile onaylanan, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kademeli olarak yaygınlaştırılan 42 alan ve 192 dala ait çerçeve öğretim programlarında amaçlanan mesleki yeterlikleri kazandırmaya yönelik geliştirilmiş öğretim materyalleridir (Ders Notlarıdır).
- Modüller, bireylere mesleki yeterlik kazandırmak ve bireysel öğrenmeye rehberlik etmek amacıyla öğrenme materyali olarak hazırlanmış, denenmek ve geliştirilmek üzere Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.
- Modüller teknolojik gelişmelere paralel olarak, amaçlanan yeterliği kazandırmak koşulu ile eğitim öğretim sırasında geliştirilebilir ve yapılması önerilen değişiklikler Bakanlıkta ilgili birime bildirilir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları, işletmeler ve kendi kendine mesleki yeterlik kazanmak isteyen bireyler modüllere internet üzerinden ulaşabilir.
- Basılmış modüller, eğitim kurumlarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır.
- Modüller hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve ücret karşılığında satılamaz.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. KIR ÇİÇEKLERİ MOTİFLERİ	3
1.1. Kır Çiçekleri (Yarı Üsluplaştırılmış Çiçekler) Grubu Motiflerinin Çini Sanatı İçindeki Yeri ve Önemi	3
1.2. Çinide Kullanılan Kır Çiçekleri Motifleri	4
1.2.1. Çiğdem Motifi (Manisa Lalesi)	4
1.2.2. Lale Motifi	5
1.2.3. Gül Motifi	7
1.2.4. Karanfil Motifi	8
1.2.5. Sümbül Motifi	10
1.2.6. Zambak Motifi	11
1.3. Çiğdem Motifi	12
1.3.1. Tanımı	12
1.3.2. Kullanım Yerleri	15
1.3.3. Çizim Tekniği	17
UYGULAMA FAALİYETİ	18
ÖĞRENME FAALİYETİ - 2	28
2. LALE MOTİFİ	28
2.1. Tanımı	28
2.2. Kullanım Yerleri	45
2.3. Çizim Tekniği	49
UYGULAMA FAALİYETİ	55
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	68
ÖĞRENME FAALİYETİ - 3	70
3. KARANFİL MOTİFİ	70
3.1. Tanımı	70
3.2. Kullanım Yerleri	85
3.3. Çizim Tekniği	88
UYGULAMA FAALİYETİ	99
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	111
MODÜL DEĞERLENDİRME	113
CEVAP ANAHTARLARI	119
KAYNAKÇA	120

AÇIKLAMALAR

KOD	211GS0098
ALAN	Seramik ve Cam Teknolojisi
DAL/MESLEK	Çinicilik
MODÜLÜN ADI	Kır Çiçekleri-1
MODÜLÜN TANIMI	Çini sanatında kullanılan kır çiçekleri motiflerinin genel olarak tanıtıldığı, çiğdem, lale ve karanfil motiflerinin tanımları, kullanım yerleri ve çizim teknikleri ile ilgili temel bilgi ve becerilerin kazandırıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	Gelişmiş Yapraklar-2, modülünü almış olmak
YETERLİK	Basit çiçek motiflerini çizmek
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Bu modül ile uygun ortam sağlandığında; Türk süsleme sanatları ana motiflerinden olan kır çiçekleri motiflerini tanıyarak bu grup içinde yer alan çiğdem, lale ve karanfil motiflerini asıllarını bozmadan bir bütün olarak ele alıp estetik bir üslupla, çizim tekniğine bağlı kalarak çeşitli ölçülerde çizebileceksiniz. Amaçlar Gerekli ortam sağlandığında; 1- Çini sanatında kullanılan kır çiçekleri motiflerini tanıyarak çiğdem motifini; aslını bozmadan, bir bütün olarak ele alıp estetik bir üslupla, çizim tekniğine bağlı kalarak çeşitli ölçülerde çizebileceksiniz. 2- Lale motifini; aslını bozmadan bir bütün olarak ele alıp estetik bir üslupla, çizim tekniğine bağlı kalarak çeşitli ölçülerde çizebileceksiniz. 3- Karanfil motifini; aslını bozmadan bir bütün olarak ele alıp estetik bir üslupla, çizim tekniğine bağlı kalarak çeşitli ölçülerde çizebileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLAR	Açılı çizim masası, parşömen kâğıdı, beyaz resim kâğıdı, 0,5 kalem, 2B kalem ucu, gönye, cetvel
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Tamamladığınız her faaliyet sonrasında uygulamasını yaptığınız her faaliyet için kendinizi değerlendireceksiniz. Modülü tamamladığınızda öğretmeniniz size ölçme araçlarını uygulayarak kazandığınız bilgi ve becerileri değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Çinilerde kullanılan motifler, belli üsluplar içinde yer alan temel bazı kurallar üzerine oturtularak sonsuz şekilde üretilebilen çini desenlerinin yapı taşlarını oluşturan süsleme unsurlarıdır.

Natüralist üslup motiflerini yarı stilize motifler grubunda ele almaktayız. Bunlar çok çeşitli çiçeklerin doğadan aynen olmasa da oldukça benzer şekilde desenlere aktarılmasıyla çizilmiştir. Çiçek ve doğa sevgisinin yoğunluğu ve buna paralel olarak çiçeğin bol olması bu üslubun sevilmesinde ve yayılmasında etkin rol oynamıştır

Yalnız başına tasarlandıkları gibi, diğer üsluplarla iş birliği içinde de kullanılmıştır. Lale, karanfil, gül, sümbül, gibi çiçek motiflerinin yanında, nergis, süsen, zambak, kokulu menekşe, çiğdem gibi çok çeşitli çiçekler çini desenlerini süslemektedir.

Günümüz çini eserlerinde, yarı stilize (yarı üsluplaştırılmış) çiçek motifleri arasında özellikle gül, lale, karanfil, çiğdem, sümbül ve zambak motifleri çok kullanılmaktadır. “Kır Çiçekleri-1” modülü ile adı geçen yarı üsluplaştırılmış çiçek motifleri; kısa bir giriş yapılarak tanıtılmaktadır. Bu üslup içinde geçen çiğdem, lale ve karanfil motiflerinin önemi, kullanım yerleri ve çizim teknikleri ayrıntılı olarak işlenmektedir. Bu modülü tamamladığınız zaman sizler çini sanatında çok önemli yeri olan, natüralist üslup içinde yer alan, yarı stilize çiçek motiflerinden çiğdem, lale ve karanfil motiflerini istediğiniz ölçülerde ve tekniğine uygun olarak çizebileceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Gerekli ortam sağlandığında; çini sanatında kullanılan kır çiçekleri motiflerini tanıyarak çiğdem motifini, aslını bozmadan bir bütün olarak ele alıp estetik bir üslupla, çizim tekniğine bağlı kalarak çeşitli ölçülerde çizebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çini sanatında kullanılan çiğdem motiflerini araştırınız. Bulduğunuz örneklerden birer tane çizerek aralarındaki benzerlik ve farklılıkları inceleyiniz.
- Çiğdem motifinin desen içinde kullanıldığı yerleri araştırınız.

1. KIR ÇİÇEKLERİ MOTİFLERİ

1.1. Kır Çiçekleri (Yarı Üsluplaştırılmış Çiçekler) Grubu Motiflerinin Çini Sanatı İçindeki Yeri ve Önemi

On beşinci yüzyıl sonlarından itibaren çeşitli tezhiplerde, ufak çiçekli ot kümeleri şeklinde görülen yarı üsluplaştırılmış çiçekler, yerlerini, on altıncı yüzyılın ilk yarısından sonra has bahçe çiçekleriyle yapılan yeni bir üsluba bırakır. Diğer motifler gibi bu uygulama da ilk olarak kitaplara tatbik edilmiş, sonra diğer süsleme alanlarında kullanılmıştır. Bilhassa çini sanatının en yüksek ve olgun dönemi olan on altıncı yüzyıl eserlerinde, hemen, hemen bütün bahçe çiçeklerini bulmak ve o müstesna domates kırmızısı ile lale, karanfil, gül vb. motifleri seyretmek mümkündür.

XVI. yüzyıl Kanuni devrinde, sarayın baş nakkaşı Kara Memi tarafından bu üslubun ortaya çıkarıldığını biliyoruz. Kara Memi tarafından geliştirilen bu en karakteristik bezeme üslubu, **Natüralist üslup, Kara Memi üslubu** veya lale, sümbül, gül, karanfilden dolayı **Dört Çiçek üslubu** gibi farklı isimler ile anılır. Kara Memi doğal büyüklükte, tam açmış çiçekleri bir araya toplayarak bir çim demeti içinden çıkar biçimde ele almıştır. Gerek sarayda gerekse halk arasında çiçek ve doğa sevgisinin yoğunluğu ve buna paralel olarak çiçeğin bol olması bu üslubun sevilmesinde ve yayılmasında etkin rol oynamıştır. **Kara Memi üslubu Osmanlı sanatında Çin ve İran-İslam geleneklerinden bağımsız gelişen, nakkaşhanedeki Türk sanatçılar tarafından ortaya konması bakımından önemli bir üsluptur. Mavi-beyaz üslup Çin, Saz üslubu İran kökenli, Natüralist üslup Osmanlı sarayında gelişen üslup olmuştur.**

Türklerin çiçeklere olan ilgisi özellikle Avrupalı seyyahların yazılarında sürekli vurgulanmıştır. Osmanlının sosyal ve kültürel yaşamında çiçeğin özel bir yeri olmuştur. Zaten bitkisel motifler ve kompozisyonlar Türk sanatının her döneminde süslemede yoğun olarak kullanılmıştır. Osmanlı döneminde ortaya çıkan natüralist üslup, doğallığıyla çiçek kullanımına yeni bir boyut kazandırmıştır.

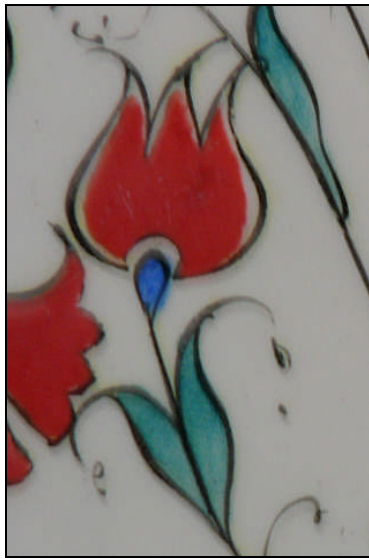
Kara Memi üslubunda, doğada var olan çiçekler gözlemci bir yaklaşımla çizilmiştir. Çiçekler gerçeğe uygun olarak çizilmiş, çok stilize edilip sadeleştirilmelerine rağmen, çiçeğin ana özelliği kaybedilmeden doğal haliyle verilmiştir. Üsluplaştırılmalarına rağmen karakterini kaybetmeyen bu çiçekler, ayrı ayrı isimleriyle desen içinde fark edilir. Natüralist üslup içinde var olan çiçek motifleri, günümüz çini sanatında da yoğun olarak tercih edilip kullanılmaktadır. Bu üslup içinde kullanılan natüralist çiçek motifleri, bazı kaynaklarda da “Bahçe Çiçekleri” olarak geçer. Bu motifler, Kütahya yöremizde genel olarak “Kır Çiçekleri” olarak geçmektedir.

1.2. Çinide Kullanılan Kır Çiçekleri Motifleri

Natüralist bir üslup olarak Kara Memi’nin geliştirdiği dört çiçek üslubu lale, karanfil, gül, sümbül daha sonra eklenen yeni çiçekler ile zenginleşmiştir; fakat bu dört çiçek motifi klasik dönem bezemesinde sanatın hemen hemen bütün dallarında kullanılan karakteristik çiçeklerdir. Çini sanatında lale, karanfil ve gül motifleri en çok kullanılan motifler arasındadır. Bunların yanında diğer bahçe çiçeklerinden olan sümbül, nergis, kokulu menekşe, zambak, süsen, çiğdem gibi motifler de XVI. yüzyıl çinilerinde karşılaştığımız örneklerdir. Günümüz çini eserlerinde ise bu grup içinde özellikle gül, karanfil, lale, sümbül, çiğdem ve zambak motifleri kullanılmaktadır. Bu nedenle adı geçen motifler burada kısaca tanıtılıp ayrıntılı bilgi ve açıklamalar ilgili modüllerde yer alacaktır.

1.2.1. Çiğdem Motifi (Manisa Lalesi)

Çinilerdeki laleye benzeyen küçük çiçeklerdir. Bunlar bazı yayınlarda çiğdem, bazılarında Manisa lalesi olarak geçer. Çiğdem motifini birçok çini kompozisyonda görmek mümkündür. Günümüzde de en çok kullanılan çiçek motifleri arasında yer alır. Resim 1.1 ve Resim 1.2’ de çiğdem motifi örneklerini görebilirsiniz.

Resim 1.1: Çiğdem motifi

Resim 1.2: Çiğdem motifi

1.2.2. Lale Motifi

Lale, 16. yüzyıldan önce Türk kültürüne girmiş, Anadolu’da Selçuklu döneminden itibaren bahçe çiçeği olarak sevilerek yetiştirilmiştir. Bu çiçeği 1550’lerde Batı dünyasına tanıtan Osmanlılardır.18. yüzyılda, III. Sultan Ahmet zamanına rastlayan döneme “Lale Devri” denmesi de Osmanlı döneminde laleye olan sonsuz ilginin ve sevginin bu dönemde de artarak sürdüğünü göstermektedir.

Lale kelimesinin, Arap harfleriyle yazıldığında “Allah” kelimesiyle aynı harfleri bünyesinde taşıdığı bilinir. Bundan dolayıdır ki cami, mezar taşları ve türbe gibi dini eserlerin süslenmesinde lale motifine sık rastlanır. Bununla birlikte lale motifi sadece din temalı eserlerde değil, klasik dönem bezemesinde sanatın hemen hemen bütün dallarında kullanılan karakteristik çiçeklerden bir tanesidir. Resim 1.3’te dokuma (tekstil) sanatında yorumlanan lale motifini görmekteyiz. Resim 1.4’te yaklaşık 1575 yıllarında İznik’te yapılmış çini maşrapa üzerinde kullanılan lale motiflerinden ayrıntı görebilirsiniz.

Resim 1.3: Dokuma sanatında yorumlanan lale motifi

Resim 1.4: İznik klasikleri içinde yer alan çini maşrapada kullanılan lale motifleri

1.2.3. Gül Motifi

Gül de natüralist üslupta kullanılan motiflerin önemlilerindendir. Müslümanlıkta gül, Hz. Muhammed'in sembolü olarak kabul edilir. Osmanlı dönemi Divan Edebiyatı'nda da gülün yeri ve önemi büyüktür.

16. yüzyıl çini sanatında çok çeşitli gül motiflerine rastlamaktayız. Bunlar genellikle profilden ve tepeden görünümüne göre yarı stilize bir anlayışla çizilmiş örneklerdir. Profilden çizilmiş güller daha çok, açmış ve yaprakları aşağı dökülmüş şekildedir. Tepeden görünen örnekleri hatayi üslubundaki penç motifleri gibidir. Gül yaprakları küçük, tombul ve sivri dişli olduklarından hatayi üslubu pençlerden kolayca ayrılır. Gül sapının üzerinde yer alan yaprak dallarının üzerinde tekli, üçlü veya beşli yapraklar bulunur. Ayrıca güllerin karakteristik formdaki gül goncaları da kompozisyonlarda vazgeçilmez elemanlar olmuştur. Resim 1.5'te 1570–80 tarihli, İznik klasikleri içinde yer alan bir çini tabaktan alıntı görebilirsiniz. Örnekteki gül motifleri profilden çizilmiştir.

Resim 1.5: Profilden çizilmiş gül motifleri

1.2.4. Karanfil Motifi

Karanfil çiçeği de lale ve gülden sonra 16. yüzyıl çinilerinde bolca kullanılan bir motiftir. Tek başına olduğu gibi lale ve karanfilin birlikte tasarlandığı düzenlemelere de sık rastlanır. Karanfil motifi, çiçeğin profilden görünüşünün stilize edilmesiyle elde edilmiştir. Bunlar genellikle tamamıyla açmış, ya da gonca halinde karanfiller olarak kompozisyonlarda kullanılmıştır.

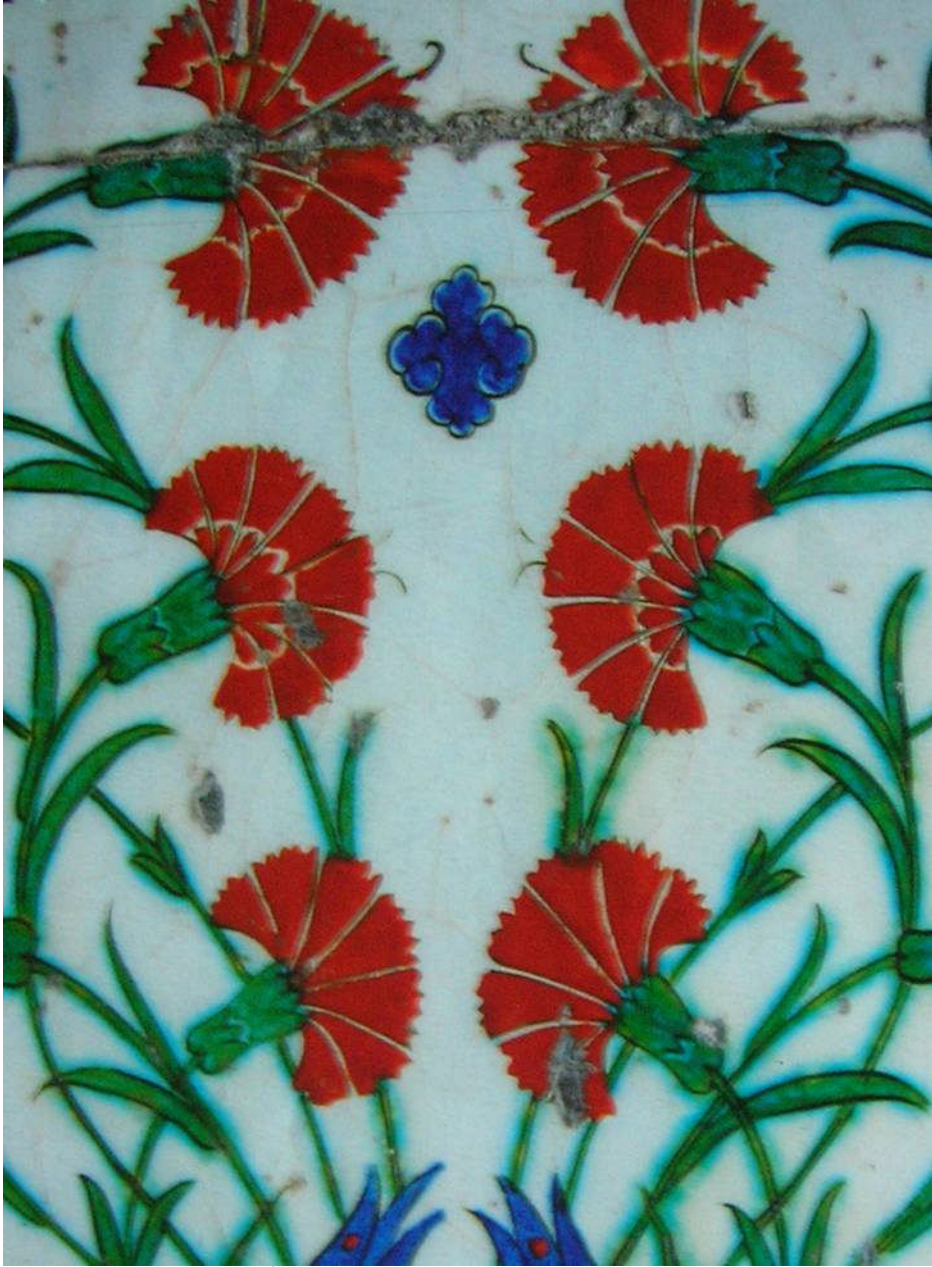
Klasik dönem bezemesinde sanatın hemen, hemen bütün dallarında kullanılan karakteristik çiçeklerden bir tanesi de karanfil motifidir. Resim 1.6 ve Resim 1.7’de dokuma (tekstil) sanatında farklı şekillerde yorumlanan karanfil motiflerini görebilirsiniz. Resim 1.8’de İznik yapımı bir çini panoda yer alan karanfil motiflerinden alıntı görebilirsiniz.

Resim 1.6: Dokuma sanatında yorumlanan karanfil motifi

Resim 1.7: Dokuma sanatında yorumlanan karanfil motifi

Resim 1.8: İznik yapımı bir panoda yer alan lale motifleri

1.2.5. Sümbül Motifi

Kara Memi'nin geliştirdiği, **dört çiçek üslubu** diye de anılan (lale, karanfil, gül, sümbül) natüralist üslup içinde yer alan motiflerden birisi de sümbül motifidir. Sümbül motifi doğadaki görünümüne çok yakın tasarlanmış narin bir çiçektir. Yapılan ufak değişikliklerle çok çeşitli örnekte sümbül motifi çizilmiştir. Çeşitli örneklerine rağmen, doğadaki gerçeğine yakın stilize edilen sümbül çiçeğini tanımak mümkündür. Bir sap (dal eğrisi) üzerinde, çiçeklerin sağlı sollu, üst üste sıralanması ile çizilir. Bazı örneklerde çiçekler aşığıya bazılarında ise yukarıya doğru bakmaktadır. Resim 1.9'da İznik yapımı bir çini eser üzerinde bulunan sümbül motiflerini görebilirsiniz.

Resim 1.9: Bir çini eser üzerinde bulunan sümbül motifi

1.2.6. Zambak Motifi

Zambak, natüralist üslupta diğer çiçeklerle birlikte 16.yüzyıl çinilerinde, değişik kompozisyonlarda karşımıza çıkar. Genellikle tek sap üzerinde tek çiçek olarak yer alır. Bu motif, gene aynı üslupta kullanılan sümbül motifleriyle karıştırılabilir. Bu yanılgıya düşmemek için sümbül motiflerinin tek sap üzerinde birden fazla çiçeğiyle çizildiğini unutmamak gerekir. Resim 1.10'da yaklaşık 1575 tarihli İznik yapımı maşrapada yer alan zambak motiflerini görebilirsiniz.

Resim 1.10: İznik yapımı maşrapada kullanılan zambak motifleri

1.3. Çiğdem Motifi

1.3.1. Tanımı

İlkbaharda en erken çiçeklenen bitkilerden biri, kardelenden hemen sonra çiçek açan çiğdemdir. İlkbaharın gelişiyle birlikte açan güzel renkli, gösterişli çiçekleriyle kırları ve bahçeleri süsleyen çiğdemler, baharın müjdecisidir. Uzun oval biçimdeki taç yaprakları uca doğru sivrileşir. Yaprakları ince uzun şerit biçimindedir ve çoğu kez çiçekleri açtıktan sonra çıkar. Çiçekleri parlak sarı, mor, beyaz ya da çizgilidir. Resim 1.11’de doğada yetişen bazı çiğdem örneklerini görebilirsiniz.

Resim 1.11: Doğada yetişen bazı çiğdem örnekleri

Dünyanın çeşitli ülkelerinde yetişen 75 kadar türü vardır. Çok sevilen bir süs bitkisi olduğu için bugün dünyanın hemen her yerindeki park ve bahçelerde yaygın olarak yetiştirilir. Çiğdem çiçeği, çini sanatında da haklı olarak yerini almış ve bol miktarda kullanılmıştır. Çinilerdeki laleye benzeyen küçük çiçekler, çiğdem motifidir.

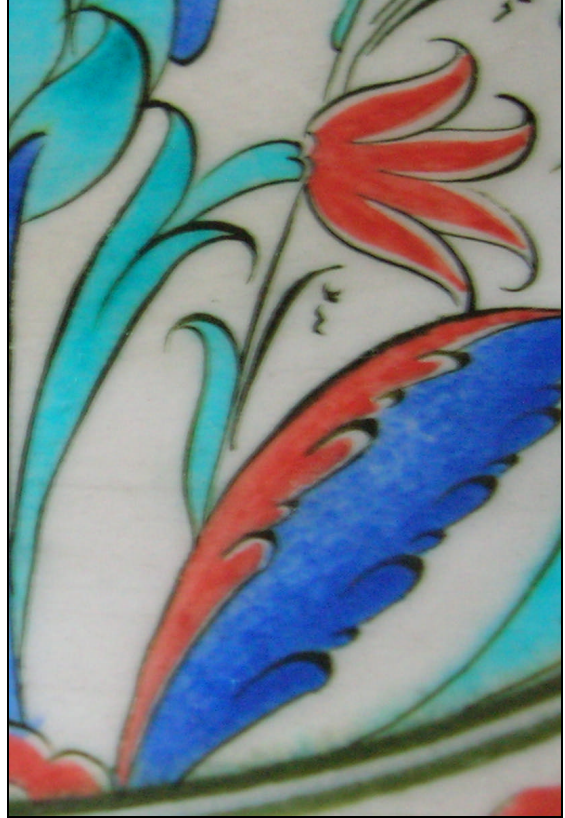
Çinide kullanılan çiğdem motifini kısaca şu şekilde tanımlayabiliriz: Yarı üsluplaştırılmış çiçek motifleri arasında yer alan, uzun oval taç yaprakları uca doğru incelererek sivrilen, doğadaki çiğdem çiçeğinin stilize edilmesi ile oluşan motiftir.

Çiğdem motifi gözlemci bir yaklaşımla, doğallığını kaybetmeden gerçeğe uygun olarak çizilmiştir. Stilize edilip sadeleştirilmesine rağmen, çiçeğin ana özelliği kaybedilmeden doğal haliyle verilmiştir. Çini de kullanılan çiğdem motifleri ufak tefek değişikliklerin dışında birbirine çok benzer. Aynen doğada var oldukları şekilde, bazen yuvarlak bazen oval formda çizilirler. Genelde en az üç tane taç yapraklı oluşmasına rağmen taç yaprakların sayısı çoğalabilir. İnce uzun şerit biçimindeki dal yaprakları da gerçeğe uygun olarak çizilir.

Resim 1.12 ve Resim 1.13'te Kütahya E.M.L Çinicilik dalı, arşivinden alınmış çiğdem motifleri Resim 1.14 ve Resim 1.15'te yaklaşık olarak 1570 -1580 İznik yapımı, çeşitli çini eserlerden alınmış çiğdem motifleri görülmektedir.

Resim 1.12: Çiğdem motifi

Resim 1.13: Çiğdem motifi

Resim 1.14: 1570 -1580 İznik yapımı çini eserlerden alınmış çiğdem motifleri

Resim 1.15: 1570 -1580 İznik yapımı çini eserlerden alınmış çiğdem motifleri

1.3.2. Kullanım Yerleri

Çiğdem motifi desen içinde genellikle boşlukları doldurmak ve deseni daha zengin göstermek için kullanılır. Desenin oluşturulmasında ana motiflerden biri olarak değil, yardımcı motif olarak görev alır.

Çiğdem motifi kompozisyon içinde, özellikle desenlerin başlangıç yerlerinde çok kullanılır. Boyutu doğadaki haline uygun olarak ufak tefektir. Buna paralel olarak genelde desenin başlangıç yerlerinde kısa dalları ve küçük motifleri ile dikkat çeker. Diğer bitkisel motifler ile birlikte küme yaprak motiflerinin arasından çıkar. Desen içinde bir dal eğrisi üzerinde bir motif olacak şekilde çizilir. Fakat sanatçının isteğine göre birbirinden bağımsız çok sayıda çiğdem motifi desen içinde kullanılabilir. Resim 1.16, Resim 1.17 ve Resim 1.18’ de desenin başlangıç yerlerinde kullanılan çiğdem motiflerine örnekler görebilirsiniz.

Resim 1.16: Desenin başlangıç yerinde kullanılan çiğdem motifleri

Resim 1.17: Desenin başlangıç yerinde kullanılan çiğdem motifi

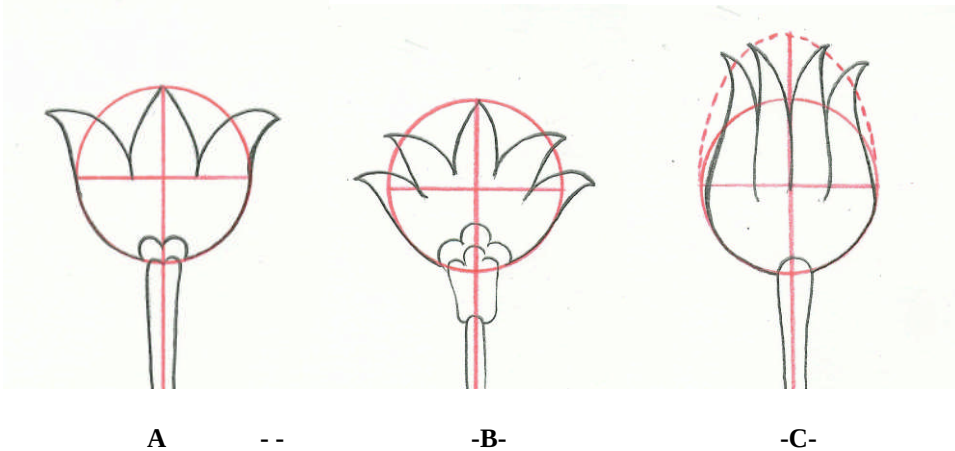

Resim 1.18: Desenin başlangıç yerinde kullanılan çiğdem motifi

1.3.3. Çizim Tekniği

Sağa veya sola bakan çiğdem motiflerini çizmek için öncelikle çizilecek motiflerin büyüklüğünü belirlemek gerekir. İlk çalışmalarda çizimler bir ölçü içinde yapılarak gerekli pratik kazanılmalıdır. Uygulama faaliyetlerinde yapılacak çizim çalışmaları, bu şekilde belli ölçüler içinde olacaktır. Çizimde ustalaşmış kişinin geometrik bir ölçüye ihtiyacı yoktur. Burada önemli olan, her ölçü içine çiğdem motifini çizebilmektir. Zaten çiğdem motifi doğadaki haline benzer biçimde, ufak tefek ve hemen hemen aynı büyüklükte çizilir. Sadece içinde yer aldığı desenin büyüklüğü ile orantılı olarak biraz büyür veya küçülür.

Çinide kullanılan çiğdem motifleri stilize edilip sadeleştirilmesine rağmen, çiçeğin ana özelliği kaybedilmeden doğal haliyle verilmiştir. Aynen doğada var oldukları şekilde, Resim 1.19’ da görüldüğü gibi bazen yuvarlak bazen oval formda çizilir. Genelde en az üç tane taç yapraktan oluşmasına rağmen taç yaprakların sayısı çoğalabilir. Uzun oval biçimdeki taç yaprakları uca doğru sivrilir.

Resim 1.19: Yuvarlak ve oval formda çizilmiş çiğdem motifleri

Çiğdem motifinin çizimine dal eğrisinin belirlenmesi ile başlanır. Kompozisyon içinde kullanılacak yere uygun olarak dal eğrisine istenen biçimde yön verilebilir; bu nedenle verilen ölçüler içerisinde farklı dal eğrileri kullanarak bol bol çizim yapılması gerekir.

Daha sonra dal eğrisi üzerine yuvarlak veya ovalden oluşan, çiğdem motifinin kanaviçesi çizilir. Kanaviçe üzerine, uzun oval biçimdeki taç yaprakları uca doğru sivrileşecek şekilde çizilir. Taç yaprakların sayısı, sanatçının isteğine bağlı olarak değişebilir. Sizler uygulama faaliyetlerinde üç, dört ve beş taç yapraktan oluşan çiğdem motiflerini çizeceksiniz.

Çiğdem motifi çizildikten sonra yeteri kadar temize çekilerek hatalar düzeltilir. Daha sonra dal ve dal üzerindeki yapraklar çizilir. Dal yaprakları motifin büyüklüğü ile orantılı olarak ince ve uzun çizilir. Dal eğrisi üzerinde çizimi tamamlanan çiğdem motifi tekrar temize çekilerek motifin en son hali verilir.

UYGULAMA FAALİYETİ-1

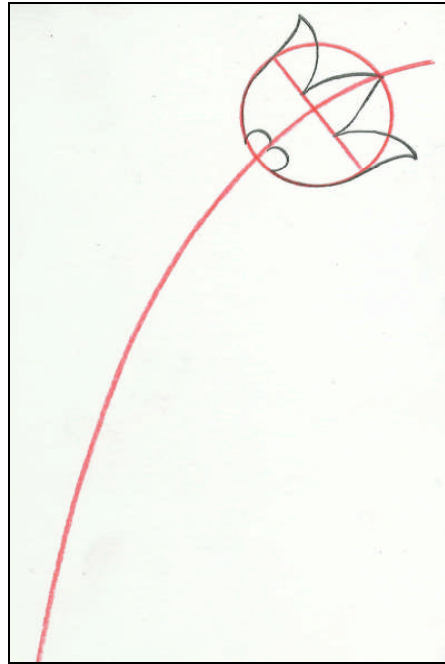
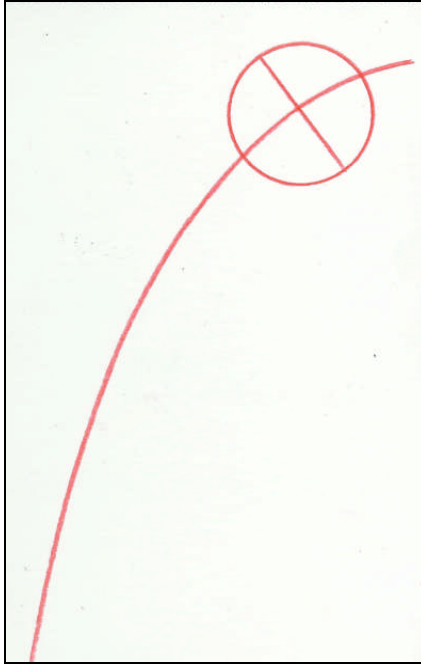
Üç Taç Yapraktan Oluşan Çiğdem Motifinin Çizimi

Kullanılacak Araç Gereçler

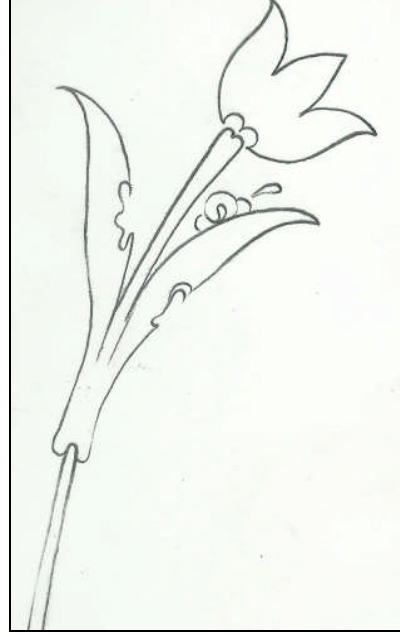
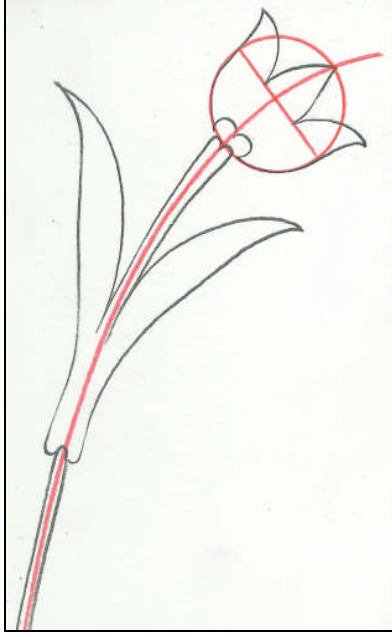
- Parşömen kâğıdı
- Beyaz resim kâğıdı
- 0,5 kalem
- 2B kalem ucu
- Gönye
- Cetvel

İşlem Basamakları

- Parşömen kâğıdını 350x250mm ölçülerinde kesin.
- Kâğıdınızın üst kısmından 20mm, sağ kenarından 25mm, sol kenarından 15mm boşluk kalacak şekilde (altta boşluk kalmayacak) kenar antet çizgisini çizin.
- Kenar antet çizgilerinin içindeki alanı 70x110 mm ölçülerinde dikdörtgenlere bölünüz.
- Aşağıda üç tane taç yapraktan oluşmuş ve yuvarlak formda çizilmiş çiğdem motifinin çizim aşamaları verilmiştir. Verilen çizim aşamalarını inceleyiniz.
- Verilen ölçülerde hazırladığınız çizim alanına öncelikle sağa bakan çiğdem motifini çizeceksiniz.

- Verilen ölçü içine sağ tarafa bakan dal eğrisini çiziniz.
- Dal eğrisinin uç kısmına yuvarlaktan oluşan kanaviçeyi çiziniz.
- Kanaviçenin düzgün olmasına dikkat ediniz. Gerekiyorsa temize çekiniz.
- Kanaviçe üzerine üç tane taç yapraktan oluşan çiğdem motifini çiziniz.
- Taç yaprakların eşit genişlik ve yüksekliklerde olmasına dikkat ediniz.
- Çiğdem motifini yeteri kadar temize çekerek hatalarınızı düzeltiniz.

- Dal eğrisi tam ortada kalacak şekilde, çiğdem motifinin dalını çiziniz.
- Dalın iki yanına, dal yapraklarını çiziniz. Yaprakların estetik görünmesine dikkat ediniz.
- Çiğdem motifini dalı ve yaprakları ile birlikte yeteri kadar temize çekiniz.
- Çalışmanızda yavaş ve titiz olmaya özen gösteriniz.
- Çizgilerinizin estetik olmasına dikkat ediniz.
- Çalışma kâğıdınızdaki diğer boş alanlara aynı sırayı takip ederek çizimlerinizi tamamlayınız.
- Aynı ölçülerde yeni bir kâğıt hazırlayarak üç taç yapraktan oluşan ve sola bakan çiğdem motifini çiziniz.

UYGULAMA FAALİYETİ-2

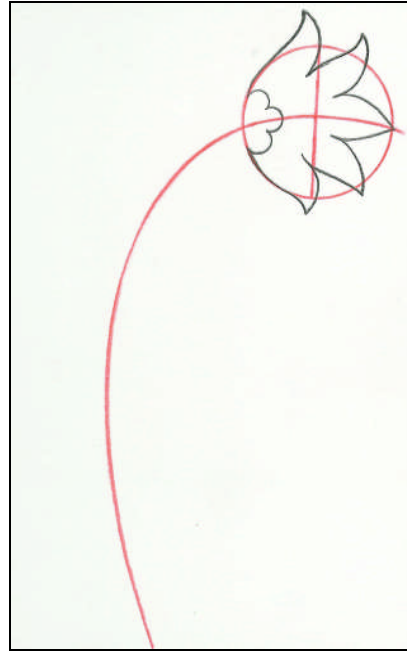
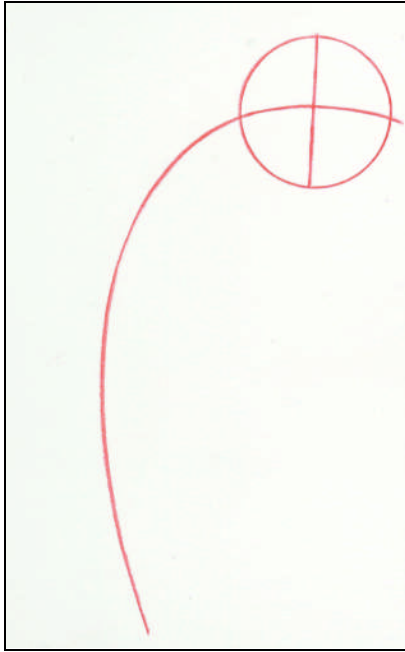
Beş Taç Yapraftan Oluşan Çiğdem Motifinin Çizimi

Kullanılacak Araç Gereçler

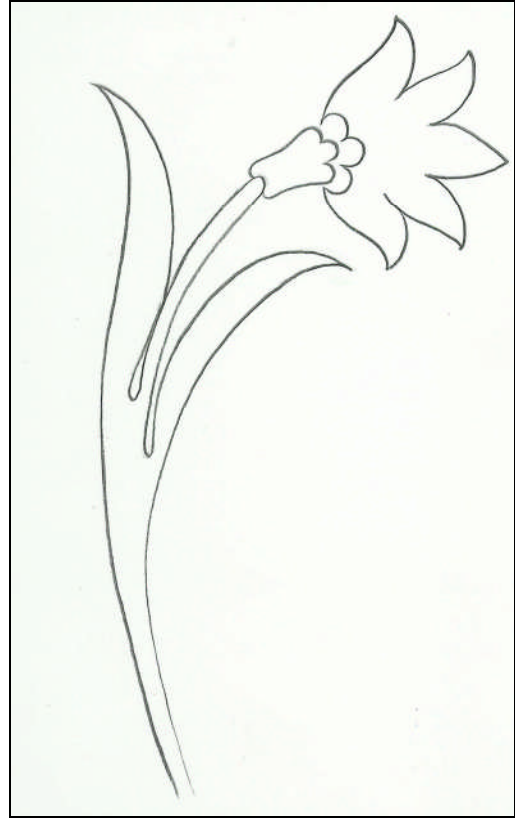
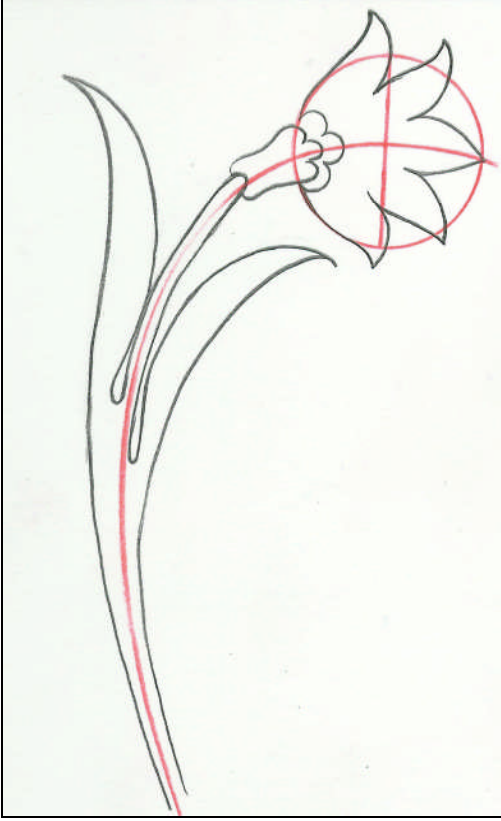
- Parşömen kâğıdı
- Beyaz resim kâğıdı
- 0,5 kalem
- 2B kalem ucu
- Gönye
- Cetvel

İşlem Basamakları

- Parşömen kâğıdını 350x250mm ölçülerinde kesiniz.
- Kâğıdınızın üst kısmından 20mm, sağ kenarından 25mm, sol kenarından 15mm boşluk kalacak şekilde (altta boşluk kalmayacak) kenar antet çizgisini çiziniz.
- Kenar antet çizgilerinin içindeki alanı 70x110 mm ölçülerinde dikdörtgenlere bölünüz.
- Aşağıda beş tane taç yapraftan oluşmuş ve yuvarlak formda çizilmiş çiğdem motifinin çizim aşamaları verilmiştir. Verilen çizim aşamalarını inceleyiniz.
- Verilen ölçülerde hazırladığınız çizim alanına öncelikle sağa bakan çiğdem motifini çizeceksiniz.

- Verilen ölçü içine sağ tarafa bakan dal eğrisini çiziniz.
- Dal eğrisinin uç kısmına yuvarlaktan oluşan kanaviçeyi çiziniz.
- Kanaviçenin düzgün olmasına dikkat ediniz. Gerekiyorsa temize çekiniz.
- Kanaviçe üzerine beş tane taç yapraktan oluşan çiğdem motifini çiziniz.
- Taç yaprakların eşit büyüklükte ve dengeli olmasına dikkat ediniz.
- Çiğdem motifini yeteri kadar temize çekerek hatalarınızı düzeltiniz.

- Dal eğrisi tam ortada kalacak şekilde, çiğdem motifinin dalını çiziniz.
- Dalın iki yanına, dal yapraklarını çiziniz. Yaprakların estetik görünmesine dikkat ediniz.
- Çiğdem motifini dalı ve yaprakları ile birlikte yeteri kadar temize çekiniz.
- Çalışmanızda yavaş ve titiz olmaya özen gösteriniz.
- Çizgilerinizin estetik olmasına dikkat ediniz.
- Çalışma kâğıdınızdaki diğer boş alanlara aynı sırayı takip ederek çizimlerinizi tamamlayınız.
- Aynı ölçülerde yeni bir kâğıt hazırlayarak beş taç yapraktan oluşan ve sola bakan çiğdem motifini çiziniz.

UYGULAMA FAALİYETİ-3

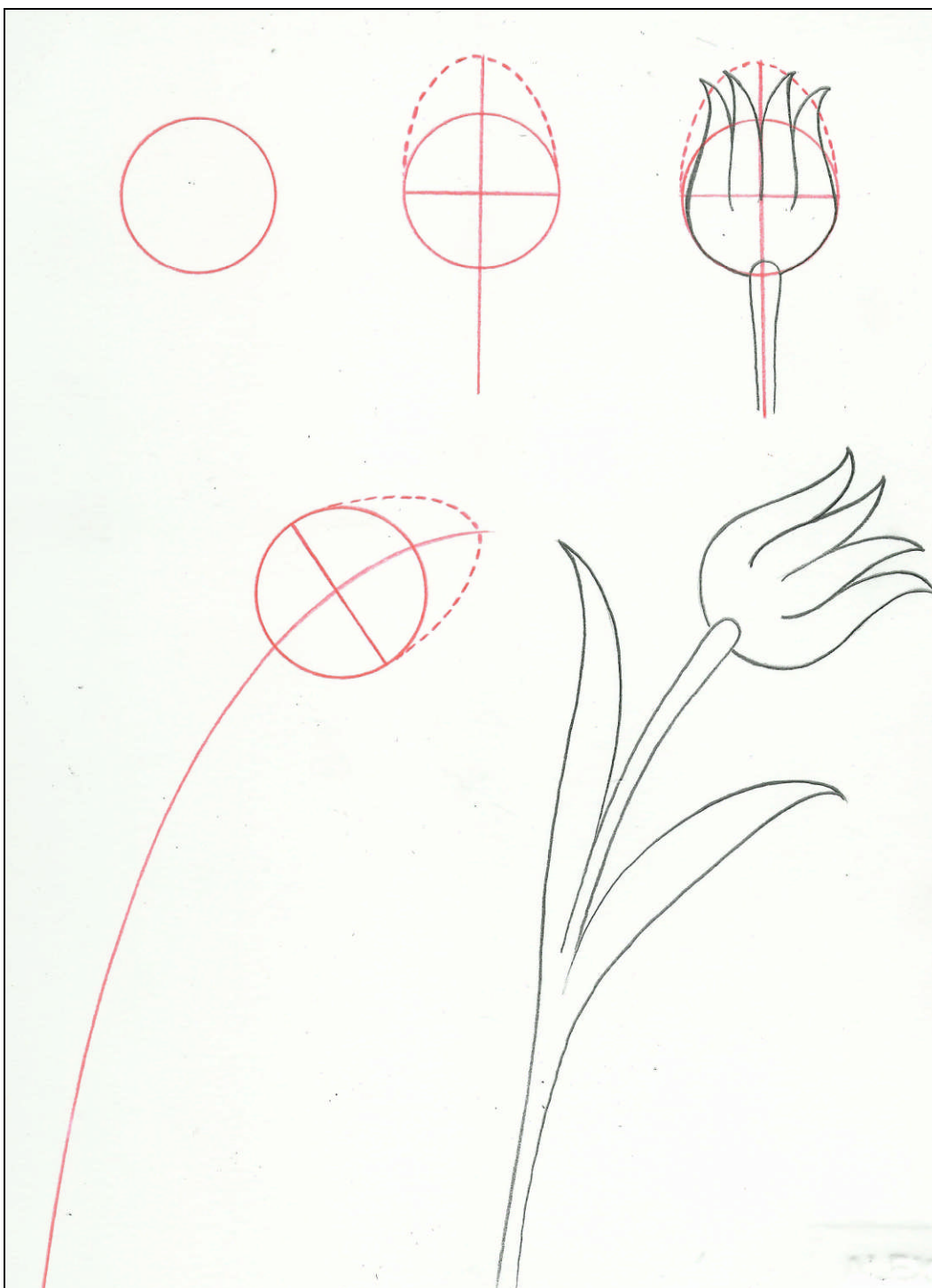
Dört Taç Yapraftan Oluşan Çiğdem Motifinin Çizimi

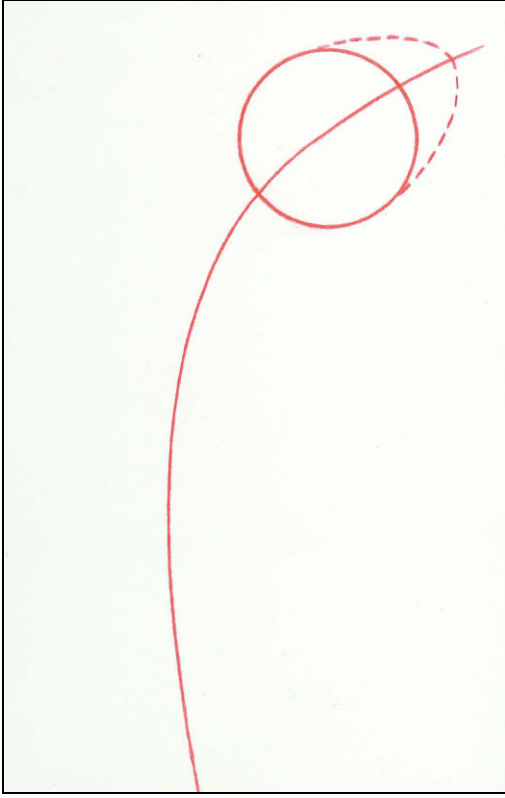
Kullanılacak Araç Gereçler

- Parşömen kâğıdı
- Beyaz resim kâğıdı
- 0,5 kalem
- 2B kalem ucu
- Gönye
- Cetvel

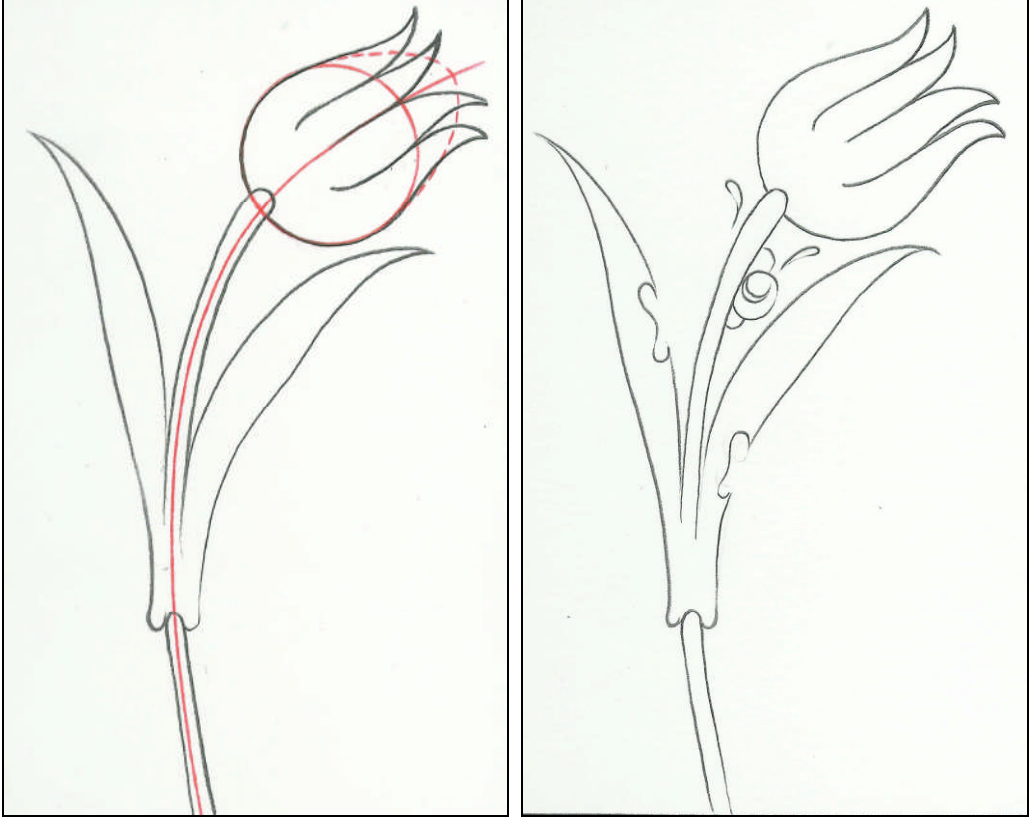
İşlem Basamakları

- Parşömen kâğıdını 350x250mm ölçülerinde kesin.
- Kâğıdınızın üst kısmından 20mm, sağ kenarından 25mm, sol kenarından 15mm boşluk kalacak şekilde (altta boşluk kalmayacak) kenar antet çizgisini çizin.
- Kenar antet çizgilerinin içindeki alanı 70x110 mm ölçülerinde dikdörtgenlere bölünüz.
- Aşağıda dört tane taç yapraftan oluşmuş ve yuvarlak formda çizilmiş çiğdem motifinin çizim aşamaları verilmiştir. Verilen çizim aşamalarını inceleyiniz.
- Verilen ölçülerde hazırladığınız çizim alanına öncelikle sağa bakan çiğdem motifini çizeceksiniz.

- Verilen ölçü içine sağ tarafa bakan dal eğrisini çiziniz.
- Dal eğrisinin uç kısmına ovalden oluşan kanaviçeyi çiziniz.
- Kanaviçenin düzgün olmasına dikkat ediniz. Gerekiyorsa temize çekiniz.
- Kanaviçe üzerine dört tane taç yaprakten oluşan çiğdem motifini çiziniz.
- Taç yaprakların eşit büyüklükte ve dengeli olmasına dikkat ediniz.
- Çiğdem motifini yeteri kadar temize çekerek hatalarınızı düzeltiniz.

- Dal eğrisi tam ortada kalacak şekilde, çiğdem motifinin dalını çiziniz.
- Dalın iki yanına, dal yapraklarını çiziniz. Yaprakların estetik görünmesine dikkat ediniz.
- Çiğdem motifini dalı ve yaprakları ile birlikte yeteri kadar temize çekiniz.
- Çalışmanızda yavaş ve titiz olmaya özen gösteriniz.
- Çizgilerinizin estetik olmasına dikkat ediniz.
- Çalışma kâğıdınızdaki diğer boş alanlara aynı sırayı takip ederek çizimlerinizi tamamlayınız.
- Aynı ölçülerde yeni bir kâğıt hazırlayarak dört taç yaprakdan oluşan ve sola bakan çiğdem motifini çiziniz.

UYGULAMALI TEST

Öğrenme faaliyetinde kazandığınız beceriler doğrultusunda;

- Parşömen kâğıdını 350x250mm ölçülerinde kesiniz.
- Kâğıdınızın üst kısmından 30mm, sağ kenarından 25mm, sol kenarından 15mm ve alt kısmında 20 mm boşluk kalacak şekilde kenar antet çizgisini çiziniz.
- Kenar antet çizgilerinin içindeki alanı 70x100 mm ölçülerinde dikdörtgenlere bölünüz.
- Kâğıdınızın;
 - Birinci sırasındaki alanlara üç yapraktan oluşan, yuvarlak formlu çiğdem motiflerini (sağa-sola bakan karışık),
 - İkinci sırasındaki alanlara beş yapraktan oluşan, yuvarlak formlu çiğdem motiflerini (sağa-sola bakan karışık),
 - Üçüncü sırasındaki alanlara dört yapraktan oluşan, oval formlu çiğdem motiflerini (sağa-sola bakan karışık) çiziniz. Bu uygulamayı aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri “Evet ve Hayır” kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	Evet	Hayır
1.Parşömen kâğıdınızı uygun ölçülerde kestiniz mi?		
2.Parşömen kâğıdınızın antet çizgilerini çizdiniz mi?		
3.Kâğıdınızı 70x100 mm ölçülerinde alanlara böldünüz mü?		
4.Üç tane taç yapraktan oluşan çiğdem motifinin dal eğrisini çizdiniz mi?		
5.Üç tane taç yapraktan oluşan çiğdem motifinin yuvarlaktan oluşan kanaviçesini çizdiniz mi?		
6.Kanaviçe üzerine, üç tane taç yapraktan oluşan çiğdem motifini çizdiniz mi?		
7.Motifin dal ve dal yapraklarını çizdiniz mi?		
8.Çizim kâğıdınızın ilk sırasında bulunan diğer alanlara, farklı yönlerde, (sağa veya sola bakan) üç tane taç yapraktan oluşan çiğdem motiflerini yukarıdaki sıraya göre çizdiniz mi?		
9.Beş tane taç yapraktan oluşan çiğdem motifinin dal eğrisini çizdiniz mi?		
10.Beş tane taç yapraktan oluşan çiğdem motifinin yuvarlaktan oluşan kanaviçesini çizdiniz mi?		

11.Kanaviçe üzerine, beş tane taç yapraktan oluşan çiğdem motifini çizdiniz mi?		
12.Motifin dal ve dal yapraklarını çizdiniz mi?		
13.Çizim kâğıdınızın ikinci sırasında bulunan diğer alanlara, farklı yönlerde (sağa veya sola bakan) beş tane taç yapraktan oluşan çiğdem motiflerini yukarıdaki sıraya göre çizdiniz mi?		
14.Dört tane taç yapraktan oluşan çiğdem motifinin dal eğrisini çizdiniz mi?		
15.Dört tane taç yapraktan oluşan çiğdem motifinin ovalden oluşan kanaviçesini çizdiniz mi?		
16.Kanaviçe üzerine, dört tane taç yapraktan oluşan çiğdem motifini çizdiniz mi?		
17.Motifin dal ve dal yapraklarını çizdiniz mi?		
18.Çizim kâğıdınızın ilk sırasında bulunan diğer alanlara, farklı yönlerde, (sağa veya sola bakan) dört tane taç yapraktan oluşan çiğdem motiflerini yukarıdaki sıraya göre çizdiniz mi?		
19.Çizimlerinizi gerekli gördüğünüz her aşamada temize çekerek düzelttiniz mi?		
20.Motiflerinizin dalı ve yaprakları ile birlikte dengeli ve estetik olmalarına dikkat ettiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda “ **Hayır** ” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Cevaplarınızın tamamı “ **Evet** ” ise bir sonraki faaliyete geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Gerekli ortam sağlandığında; lale motifini, aslını bozmadan bir bütün olarak ele alıp estetik bir üslupla, çizim tekniğine bağlı kalarak çeşitli ölçülerde çizebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Türk süsleme sanatlarının çeşitli kollarında (tezhip, maden, taş, dokuma vb.) kullanılan lale motiflerini araştırarak benzer ve farklı yönlerini inceleyiniz.
- Çini sanatında kullanılan lale motiflerini araştırarak en beğendiğiniz beş tanesini çiziniz.

2. LALE MOTİFİ

2.1. Tanımı

Lale; zambakgiller familyasından, dal yaprakları uzun ve mızraksı, çiçekleri kadeh biçiminde, türlü renklerde bir süs bitkisidir. Çiçekleri parlak renkli, hemen hemen birbirine eşit olan altı taç yaprağı vardır.

Albenili çiçekleriyle laleler yüzyıllardır en sevilen süs bitkileri arasında yer almıştır. Zambakgiller familyasının bir cinsini oluşturan bu bitkilerin, doğada kendiliğinden yetişen 100 kadar türü vardır. Resim 2.1’de iki farklı lale çiçeği görülmektedir. Çiçek kültürü Türklerde oldukça gelişmiş olup lalenin bu kültürde oldukça önemli bir yeri vardır.

Resim 2.1: Doğada yetişen lale motifleri

Çinide kullanılan lale motifini kısaca şu şekilde tanımlayabiliriz: Yarı üsluplaştırılmış çiçek motifleri arasında yer alan, oval formda ve kadeh biçiminde çiçekleri ile uzun ve mızrakı dal yaprakları olan, doğadaki lale çiçeğinin stilize edilmesi ile oluşan motiftir. 16. yüzyılda lale motifi, oval bir form içerir. Diğer motiflerde olduğu gibi genellikle dipte bir çanak yer alır. En basit şekliyle oval formun dış sınırları belirlendikten sonra lalenin çanak kısmı ve taç yaprakları bu ovalin içine yerleştirilmiştir. Taç yapraklar genellikle üç uzun yaprak halindedir. Bazı örneklerde ortadaki taç yaprak tepede ikiye veya üçe ayrılabilir. Son aşamada da lale motifi, sanatçının zevki doğrultusunda çeşitli şekillerde süslenmiştir. Natüralist üslupta diğer motiflerde olduğu gibi lalenin de yaprakları doğadaki gerçeğine uygun, ince uzun stilize yapraklardan oluşmaktadır.

16. yüzyılda ilk olarak yazma eserlerin bezemelerinde, daha sonraları da kumaş desenlerinde ve taş işçiliğinde gördüğümüz lale motifinin, konumuz olan çini sanatında da bol örneklerini görmek mümkündür. İstanbul'da bulunan abidelerimizin yalnız duvar çinilerinde 312 çeşit lale motifi saptanmıştır. Eski mezar taşlarında 350'nin üzerinde, kumaşlarda ve işlemelerde 585 çeşit sayılmıştır. Çinilerde kullanılan lale çeşitlerinin zenginliğini anlamak için, sadece Rüstem Paşa Camisi çinilerine bakmak yeterli olacaktır. Bu camide çok çeşitli örnekler bir arada kullanılmıştır. Aşağıda 15, 16 ve 17. yy.da İznik'te yapılmış ve klasik eserler arasında yer alan çini eserlerden derlenmiş lale motifi örnekleri ile Kütahya yapımı çinilerden alınmış lale motiflerini görebilirsiniz.

Resim 2.2: İznik klasiklerinden alınmış lale motifleri

Resim 2.3: İznik klasiklerinden alınmış lale motifleri

Resim 2.4: İznik klasiklerinden alınmış lale motifleri

Resim 2.5: İznik klasiklerinden alınmış lale motifleri

Resim 2.6: İznik klasiklerinden alınmış lale motifi

Resim 2.7: İznik klasiklerinden alınmış lale motifi

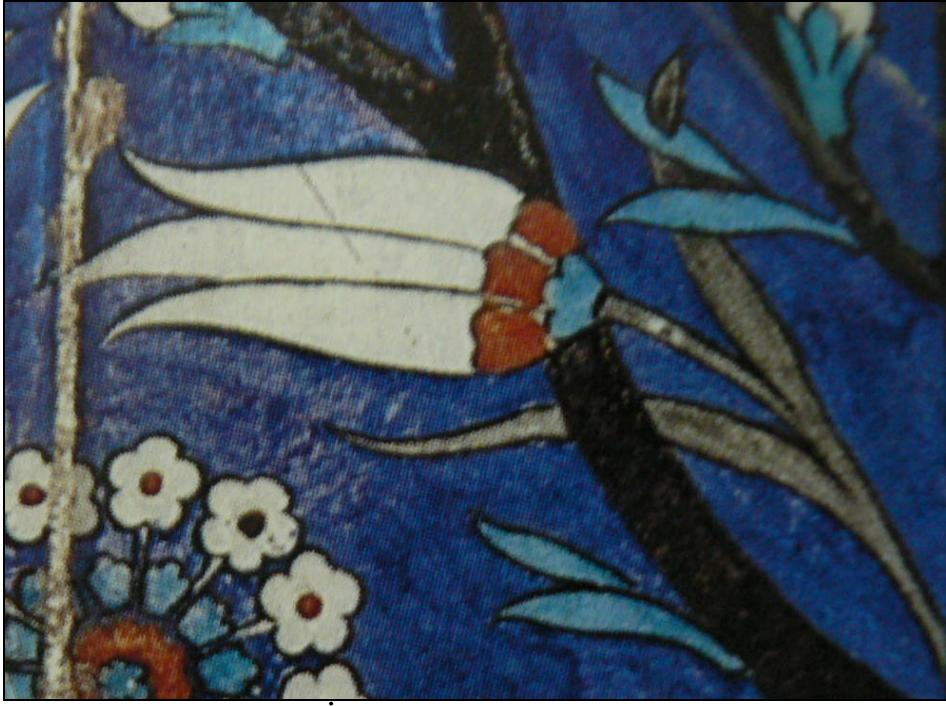
Resim 2.8: İznik klasiklerinden alınmış lale motifi

Resim 2.9: İznik klasiklerinden alınmış lale motifi

Resim 2.20: İznik klasiklerinden alınmış lale motifi

Resim 2.11: İznik klasiklerinden alınmış lale motifi

Resim 2.12: İznik klasiklerinden alınmış lale motifi

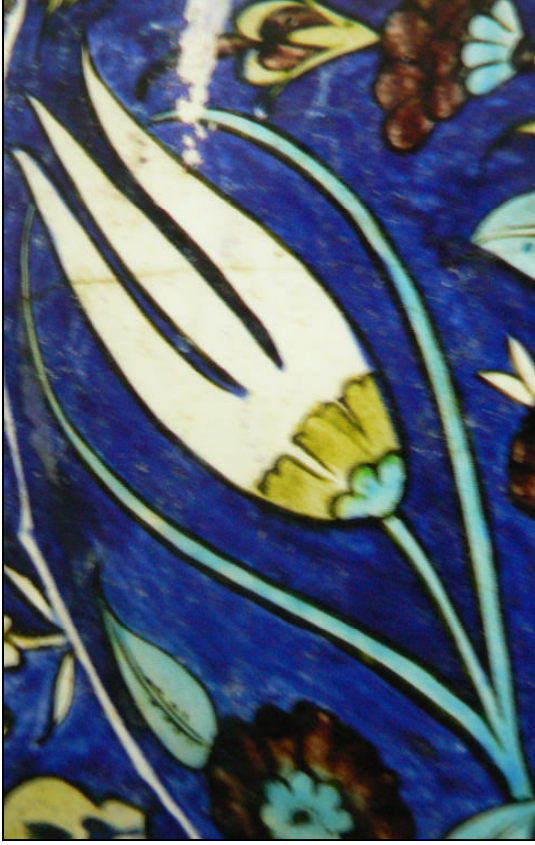
Resim 2.13

Resim 2.14

Resim 2.15:İznik klasiklerinden alınmış lale motifleri

Resim 2.16

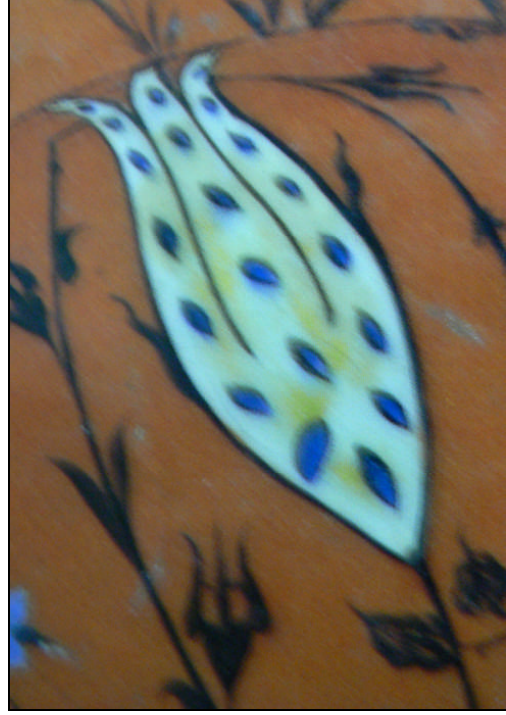
Resim 2.17

Resim 2.18: İznik klasiklerinden alınmış lale motifleri

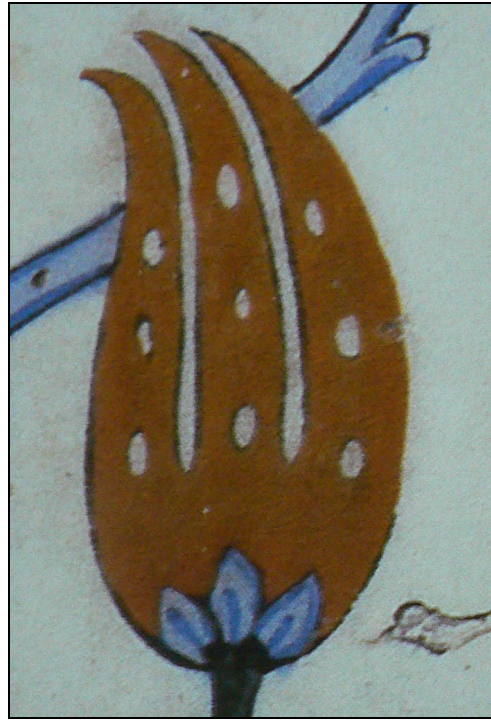
Resim 2.19

Resim 2.20

Resim 2.21

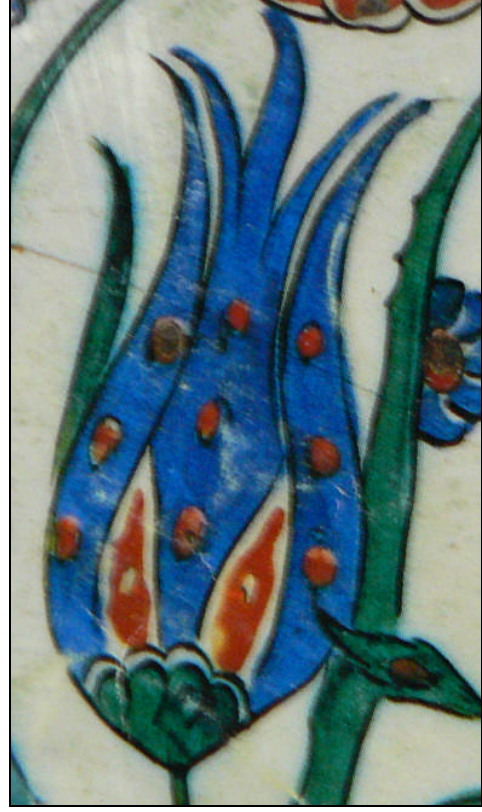

Resim 2.22

İznik klasiklerinden alınmış lale motifleri

Resim 2.23

Resim 2.24

Resim 2.25

Resim 2.26

İznik klasiklerinden alınmış lale motifleri

Resim 2.27: Kütahya imalatı çini karodan alınmış lale motifleri

Resim 2.28: Kütahya imalatı çini karodan alınmış lale motifleri

Resim 2.29: Kütahya imalatı çini panodan alınmış lale motifi

2.2. Kullanım Yerleri

Lale motifi çini sanatında kullanılan karakteristik çiçeklerden bir tanesidir. Çok sevilerek çizilen lale motifi, desen içinde ana motif olarak kullanılır. Desenin oluşturulmasında, zengin çeşitleri ile büyük bir katkı sağlar. Natüralist üslupta yapılmış çini eserlerini incelediğimizde lale motifi bazen yalnız bazen de diğer yarı stilize çiçek motifleriyle birlikte karşımıza çıkar. İznik klasikleri içinde yer alan Resim 2.30'da üç tane farklı lale motifini aynı desen içinde görebilirsiniz. Resim 2.31'de Kütahya E.M.L. öğrenci işlerinden bir pano üzerinde gene farklı lale motiflerini görebilirsiniz. Bu örneklerde lale ve gül motifleri ana motiflerdir. Resim 2.33 ile Resim 2.34'te ise yarı stilize çiçek motiflerinden sadece lale motifi kullanılarak yapılmış, Kütahya sanatçılarına ait iki farklı örnek görebilirsiniz.

Resim 2.30: İznik klasiklerinden, lale motifinin kullanıldığı çini tabak örneği

Resim 2.32: Kütahya E.M.L. arşivinden lale motifli pano örneği

Resim 2.33: Kütahyalı sanatçılara ait lale motifli tabak

Resim 2.33: Kütahyalı sanatçılara ait lale motifli tabak

1570'lerin sonu veya 1580'lerde Kara Memi üslubundaki birkaç yenilikten biri, saz yaprağının orta damarını bir laleyle kaplamak olmuştur. Bu daha erken tarihli sıratlı çinilerde rastlanılan, damarına bahar çiçeği yerleştirilmiş yaprak geleneğinin bir varyasyonuydu. Bu şekilde saz yaprakların damarlarını lale motifi ile kaplamak günümüzde de oldukça sık kullanılmaktadır. Resim 2.34 ve 2.35'te saz yaprakların lale motifi ile damarlanmış örneklerini görebilirsiniz.

Resim 2.34: Saz yaprakların lale motifi ile damarlanma biçimleri

Resim 2.35: Saz yaprakların lale motifi ile damarlanma biçimleri

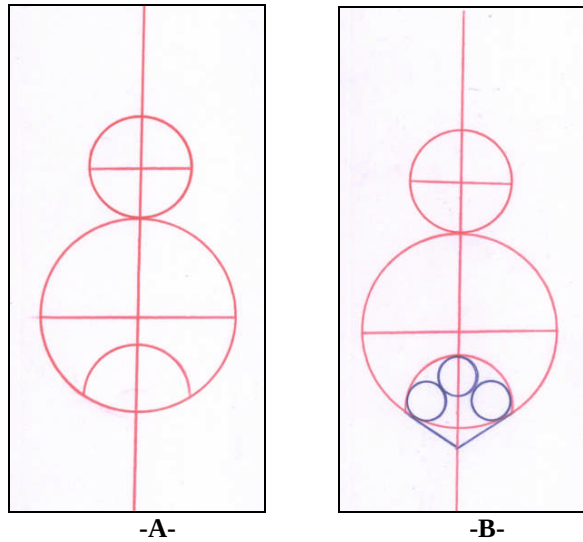
2.3. Çizim Tekniği

Uygulama faaliyetlerinde ilk olarak; dal ve dal yaprakları olmadan sadece lale motifinin çizim çalışmaları yapılacaktır. Bu şekilde lale motifinin çizim tekniği tamamen kavrandıktan sonra dal eğrisi üzerinde çizimler yapılacaktır.

İlk çalışmalarda çizimler bir ölçü içinde yapılarak gerekli pratik kazanılmalıdır. Çizimde ustalaşmış kişinin geometrik bir ölçüye ihtiyacı yoktur. Burada önemli olan her ölçü içine lale motifini çizebilmektir. İleriki uygulamalarda kullanım yeri ve amacına uygun olarak istenilen büyüklüklerde lale motifini çizebilmek çok önemlidir.

Sağa veya sola bakan lale motiflerini çizmek için öncelikle çizilecek motiflerin büyüklüğünü belirlemek gerekir. Çizilecek motiflerin büyüklüğünü belirlemede en önemli unsur, içinde yer alacağı desenin ölçüsüdür. Desen ölçüsü büyüdükçe genelde motif ölçüleri de büyür, küçüldükçe motif ölçüleri de küçülür. Örneğin 18 cm ile 40 cm tabak deseninde motifler aynı büyüklükte çizilmez. Motifimizin büyüklüğünü ise kanaviçemizle ayarlarız. Aynı kanaviçeyi büyük çizdiğimizde, orantılı olarak motifimiz de büyür, küçük çizdiğimizde motifimiz de küçülür. Bu nedenle çalışmalarınızda verilen ölçüler içine kanaviçeleri farklı ölçülerde çizerseniz değişik ölçülerde motifler çizmiş olursunuz.

Çinide kullanılan lale motifleri stilize edilip sadeleştirilmesine rağmen, çiçeğin ana özelliği kaybedilmeden doğal haliyle verilmiştir. Lale motifinin çizimine kanaviçenin belirlenmesi ile başlanır. Kanaviçe çiziminde önce kanaviçenin üzerinde yer alacağı orta eksen (dal eğrisi çizgisi) çizgisi belirlenir. Orta eksen çizgisi üzerine büyük ve küçük daireden oluşan motifin kanaviçesi çizilir. Kanaviçenin ölçüsü motifin ölçüsünü belirler. Küçük dairenin çapı genelde büyük dairenin yarıçapı kadardır. Lale motifi, oval bir form içerir. İki dairenin bu şekilde çizimi bize oval bir form oluşturur. Diğer motiflerde olduğu gibi genellikle lale motifinde de dipte bir çanak yer alır. Motifin çanak kısmı büyük dairenin, alt tarafında yarım daire olacak şekilde çizilir. Bu çizgi çanak kısmının yerini ve ölçüsünü belirler. Resim 2.36 -A- da lale motifinin kanaviçesi yer almaktadır

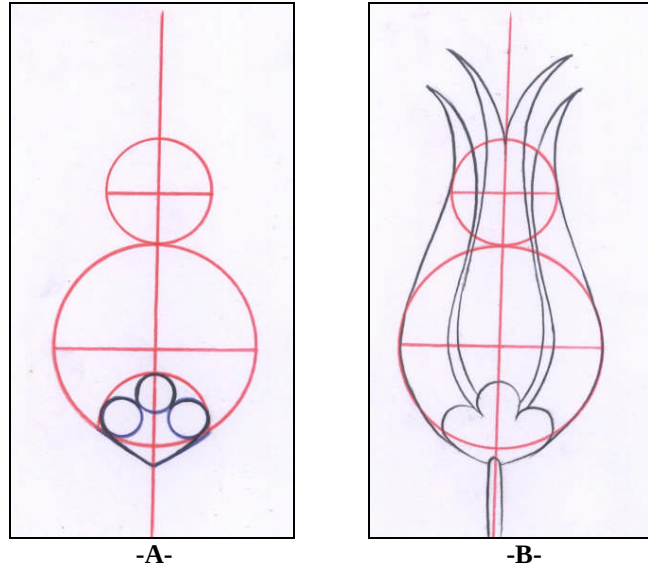

Resim 2.36: Lale motif kanaviçesinin ve çanak kanaviçesinin çizimi

Lale motifinin çanak kısmı genelde farklı penç motiflerinden oluşur. Üç yapraklı, dört yapraklı, dilimli, düz vb. pençler sanatçının tercihinine göre çizilir. Tercih edilen penç motifine uygun olarak çanak kısmına kanaviçesi çizilir. Örnekte üç yapraklı penç motifi kullanılmıştır. Daha sonra çanağın sap çıkışına yumuşak bir şekilde bağlanması için (Resim 2.36 -B- de gösterildiği gibi) çanak kısmının kenarlarından sap çıkışına doğru hafif bir eğim verilir.

En basit şekliyle kanaviçe belirlendikten sonra lalenin çanak kısmı ve taç yaprakları bu kanaviçenin içine çizilir. Motifin çanak kısmı çizildikten sonra (Resim 2.37-A-) taç yaprakları çizimine geçilir. Taç yapraklar genellikle üç uzun yaprak halindedir. Bazı örneklerde ortadaki taç yaprak tepede ikiye veya üçe ayrılabilir. Öncelikle kenarlardaki taç yapraklar sonra ortadaki taç yaprak çizilir (Resim 2.37-B-). Motif çizilirken gerekli görülen her aşamada temize çekilerek hatalar düzeltilir. Çizimi tamamlanan lale motifi, sanatçının zevki doğrultusunda son aşamada çeşitli şekillerde süslenebilir.

Natüralist üslupta diğer motiflerde olduğu gibi lalenin de yaprakları doğadaki gerçeğine uygun, ince uzun stilize yapraklardan oluşmaktadır.

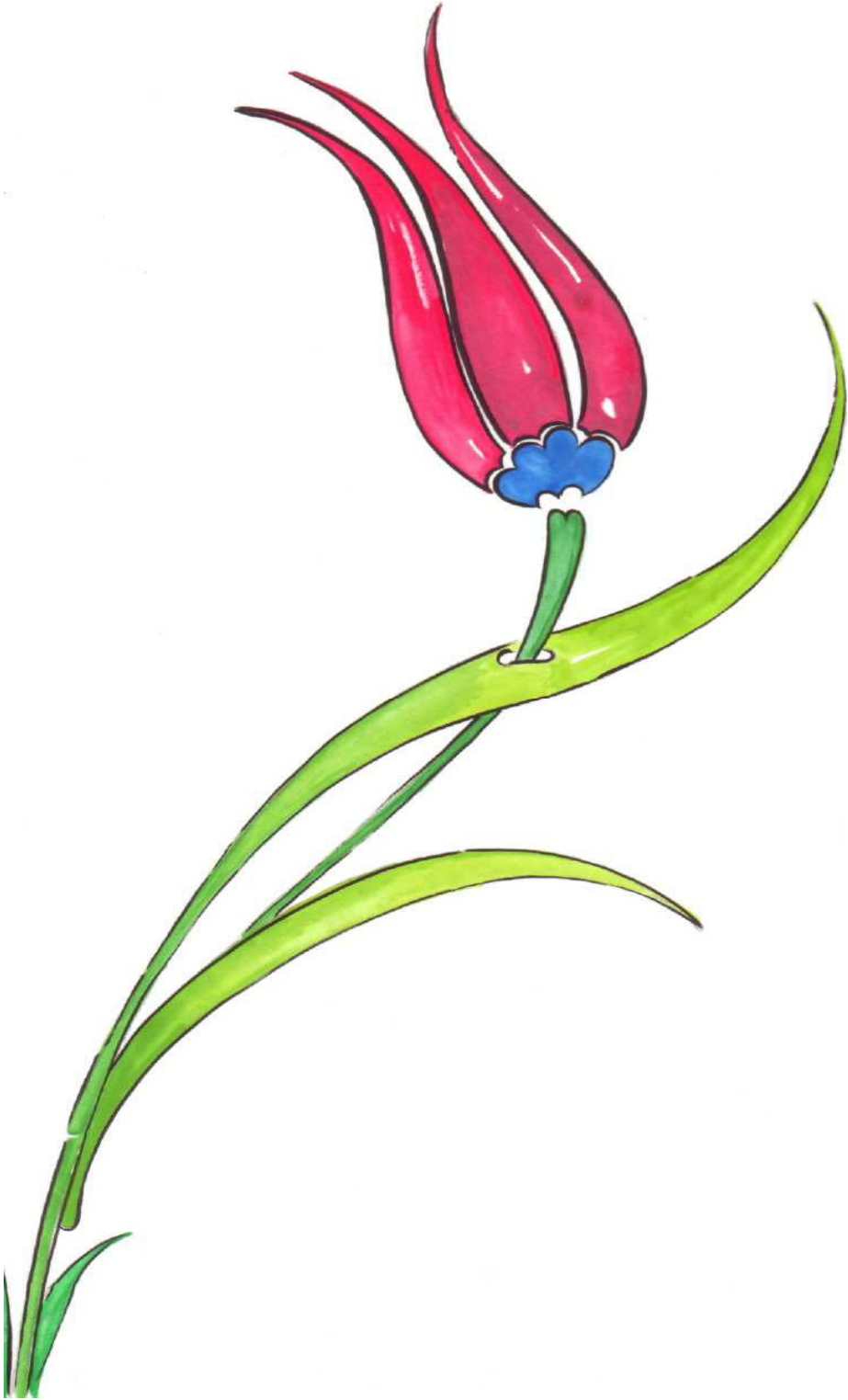

Resim 2.37: Lale motifinin çanak kısmı ile taç yapraklarının çizimi

Çizimde ustalaştıkça lale motiflerini farklı şekillerde süsleyebilirsiniz. Resim 2.38, 2.39, 2.40 ve 2.41' de dal eğrileri üzerinde çizilmiş ve değişik şekillerde süslenmiş lale örneklerini inceleyebilirsiniz.

Resim 2.38: Dal eğrileri üzerinde çizilmiş çeşitli lale motifleri

Resim 2.39: Dal eğrisi üzerinde çizilmiş sade bir lale motifi

Resim 2.39: Dal eğrisi üzerinde çizilerek süslenmiş bir lale motifi

Resim 2.39: Dal eğrileri üzerinde çizilerek süslenmiş lale motifleri

UYGULAMA FAALİYETİ-1

Lale Motifinin Çizimi

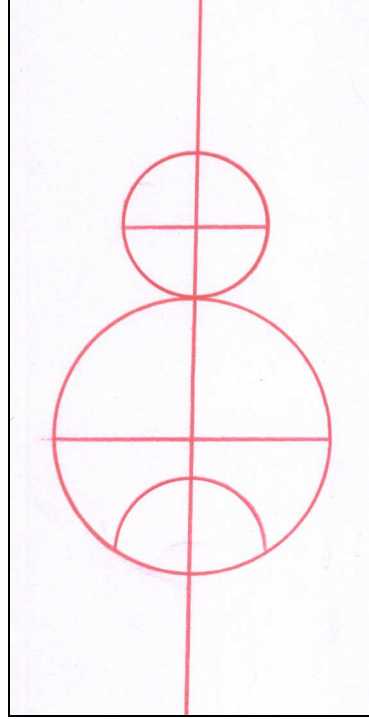
Kullanılacak Araç Gereçler

- Parşömen kâğıdı
- Beyaz resim kâğıdı
- 0,5 kalem
- 2B kalem ucu
- Gönye
- Cetvel

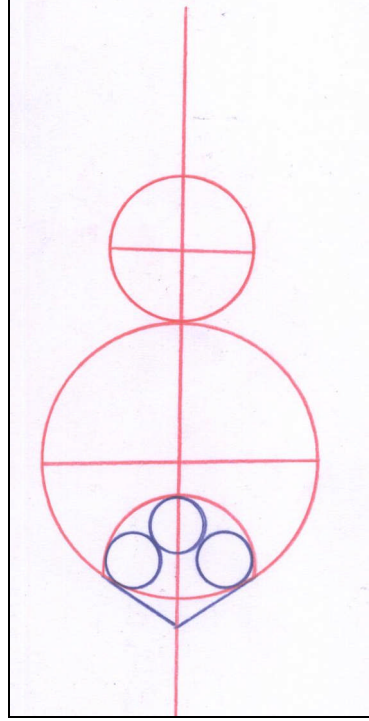
İşlem Basamakları

- Parşömen kâğıdını 350x250mm ölçülerinde kesin.
- Kâğıdınızın üstten ve sol kenarından 10 mm, alttan ve sağ kenarından boşluk kalmayacak şekilde kenar antet çizgisini çizin.
- Aşağıda 1/2 ölçeğinde hazırlanmış olarak görülen çizim alanını, 1/1 ölçeğinde çizerek 60x85 mm ölçülerinde dikdörtgenlere bölünüz.
- Aşağıda görülen 60x85 mm' lik çizim alanına işlem sırasını takip ederek, lale motifini çizin.
- 1/2 ölçeğinde hazırlanmış olarak görülen çizim alanı

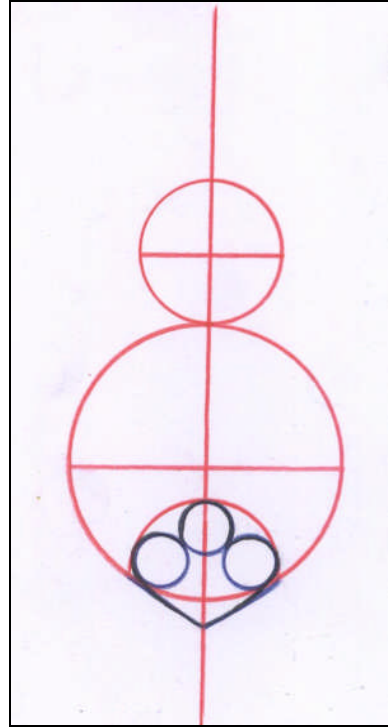
- Verilen ölçü içine orta eksen çizgisini çiziniz.
- Orta eksen çizgisi üzerine büyük dairenizi çiziniz.
- Büyük dairenin yarıçapı kadar küçük dairenizi çiziniz.
- Motifin çanak kısmını büyük dairenin alt tarafında yarım daire olacak şekilde belirleyiniz.
- Lale motifinin kanaviçesini temize çekerek dairelerinizin oran ve orantısını kontrol ediniz. Unutmayınız ki kanaviçedeki herhangi bir hata motifinizin hatalı olmasına sebep olacaktır.

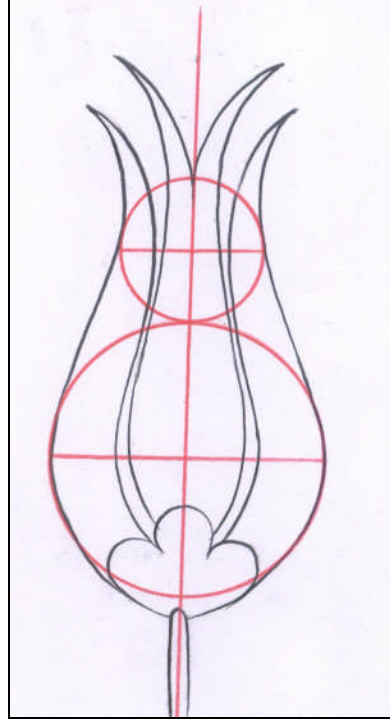
- Motifin çanak kısmında üç yapraklı penç motifi kullanılacağından dolayı çanak kısmına eşit büyüklükte üç tane küçük daire çiziniz.
- Çanak kısmının iki yanından sap çıkışına doğru hafif bir eğim veriniz. Bu şekilde motifin sap çıkışına bağlantısı daha estetik ve yumuşak olacaktır.

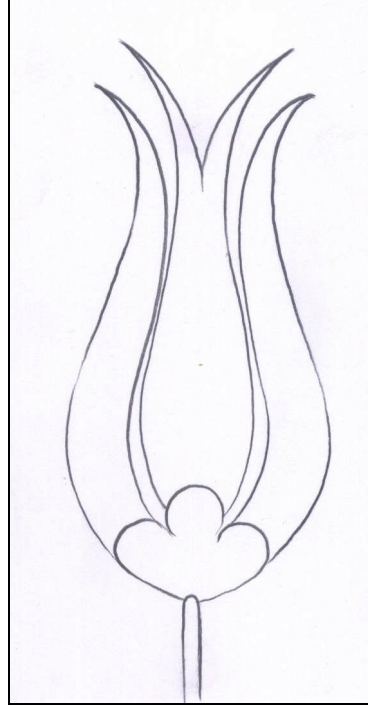
- Lale motifinin çanak kısmını çiziniz.

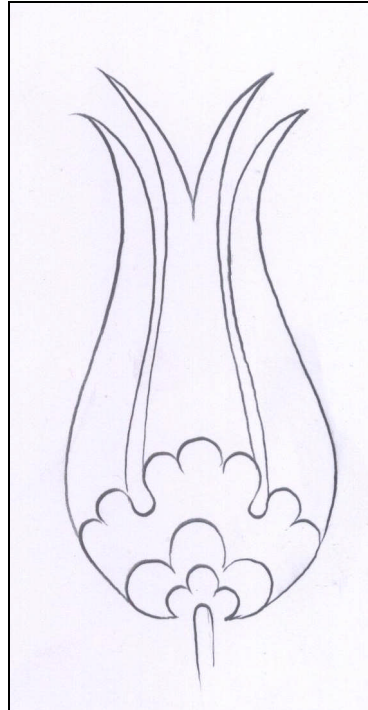
- Orta eksen çizgisini ve motifin kanaviçesini dikkate alarak taç yaprakların yerini belirleyiniz.
- Taç yaprakların çizimine kenar yapraklardan başlayınız. Kenar yaprakların eşit ölçülerde olmasına dikkat ediniz. Kenarda bulunan taç yapraklar her zaman ortadakinden daha incedir.
- Taç yapraklar uç kısımlara doğru incelemek, uçları sivrilecektir. Taç yaprakların uzunluğu ile dışa doğru dönüş ölçüleri çizen kişinin isteğine bağlıdır. Burada önemli olan taç yaprakların birbirine göre oranlarının doğru belirlenmiş olması ve estetik görünmeleridir. Unutulmamalıdır ki aynı kanaviçe ile farklı uzunluklarda ve biçimlerde lale motifi çizilebilir.

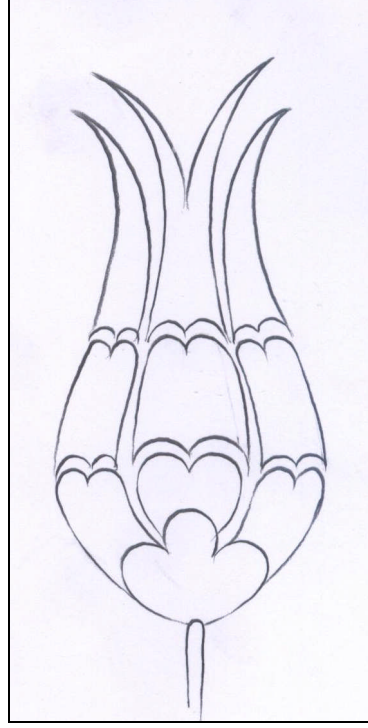
- Lale motifinizi yeteri kadar temize çekerek hatalarınızı düzeltiniz.
- Çalışma kâğıdınızda bulunan diğer boş alanlara aynı sırayı takip ederek lale motiflerini çiziniz.
- Aynı ölçülerde kâğıt hazırlayarak yeteri kadar pratiklik ve beceri kazanıncaya kadar çalışmanızı tekrarlayınız.

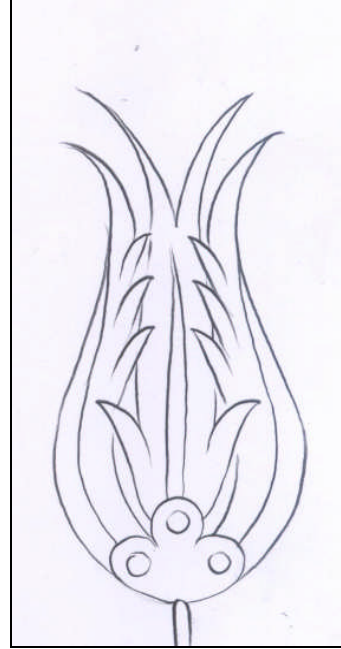
- Yukarda çizilen lale motifinin süslenmesiyle oluşmuş, yan taraftaki lale motifini inceleyiniz.
- Aynı ölçülerde kâğıt hazırlayarak yan tarafta verilen lale motifini çiziniz.
- Unutmayınız ki yukarıda verilen işlem basamakları doğrultusunda lale motifi çizildikten sonra, en son aşamada süslenmesi gerekir.

- Yukarda çizilen lale motifinin süslenmesiyle oluşmuş, yan taraftaki lale motifini inceleyiniz.
- Aynı ölçülerde kâğıt hazırlayarak yan tarafta verilen lale motifini çiziniz.
- Unutmayınız ki yukarıda verilen işlem basamakları doğrultusunda lale motifi çizildikten sonra, en son aşamada süslenmesi gerekir.

- Yukarda çizilen lale motifinin süslenmesiyle oluşmuş, yan taraftaki lale motifini inceleyiniz.
- Aynı ölçülerde kâğıt hazırlayarak yan tarafta verilen lale motifini çiziniz.
- Unutmayınız ki yukarıda verilen işlem basamakları doğrultusunda lale motifi çizildikten sonra en son aşamada süslenmesi gerekir.

UYGULAMA FAALİYETİ-2

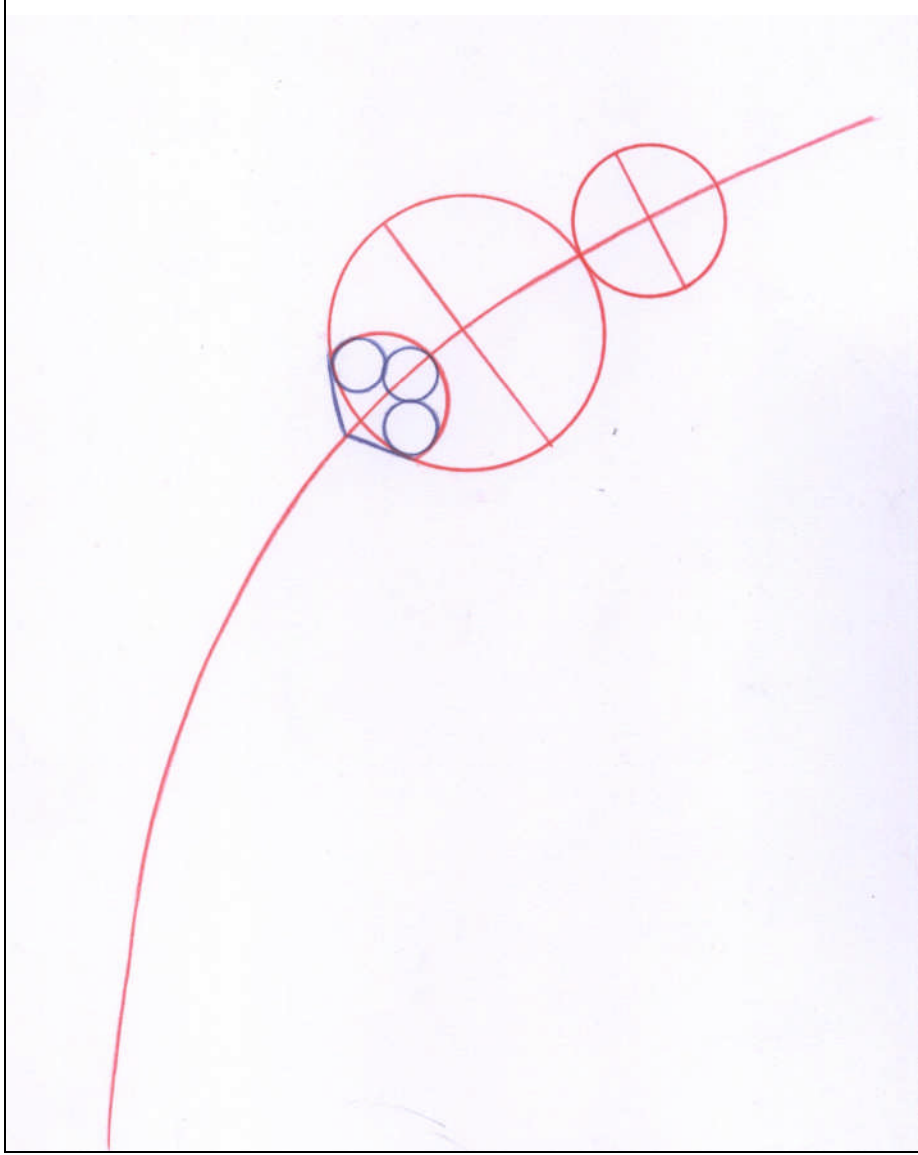
Dal Eğrisi Üzerinde Lale Motifinin Çizimi

Kullanılacak Araç Gereçler

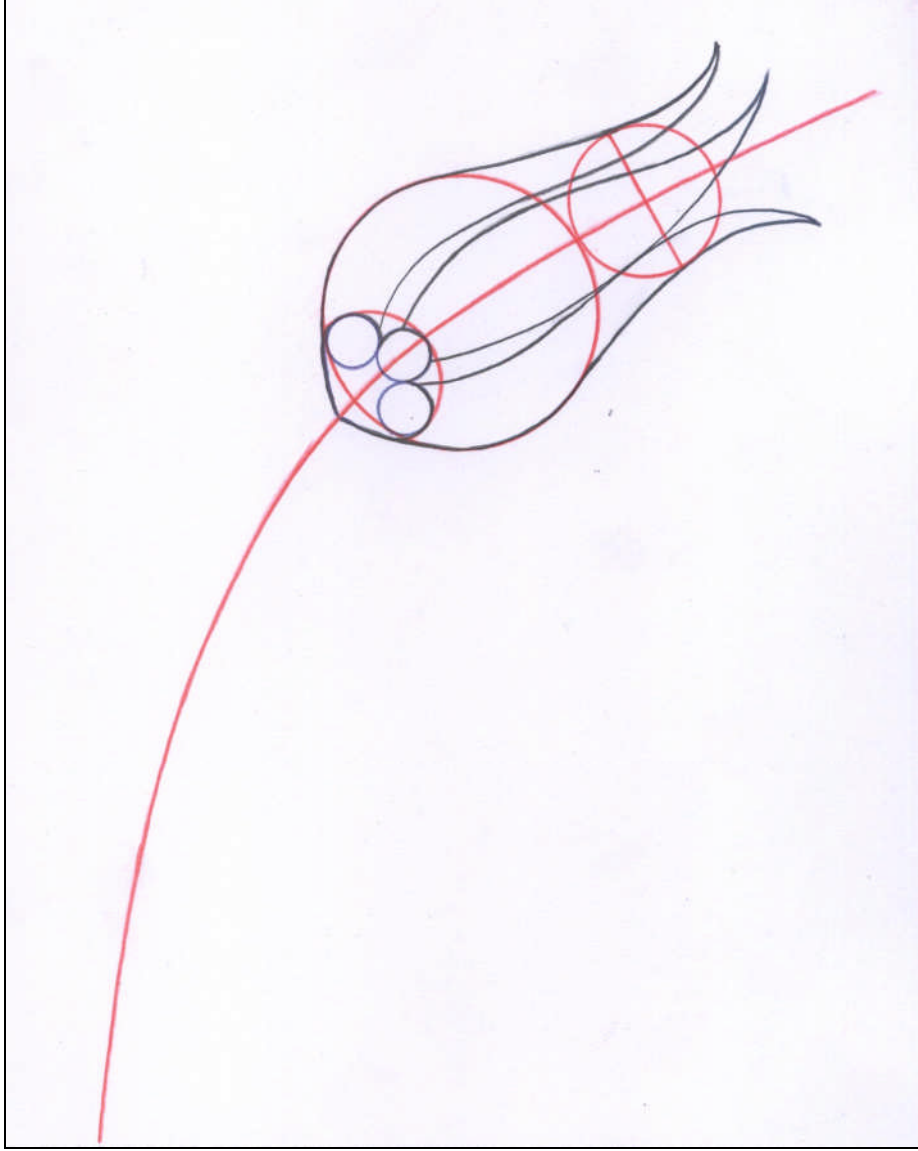
- Parşömen kâğıdı
- Beyaz resim kâğıdı
- 0,5 kalem
- 2B kalem ucu
- Gönye
- Cetvel

İşlem Basamakları

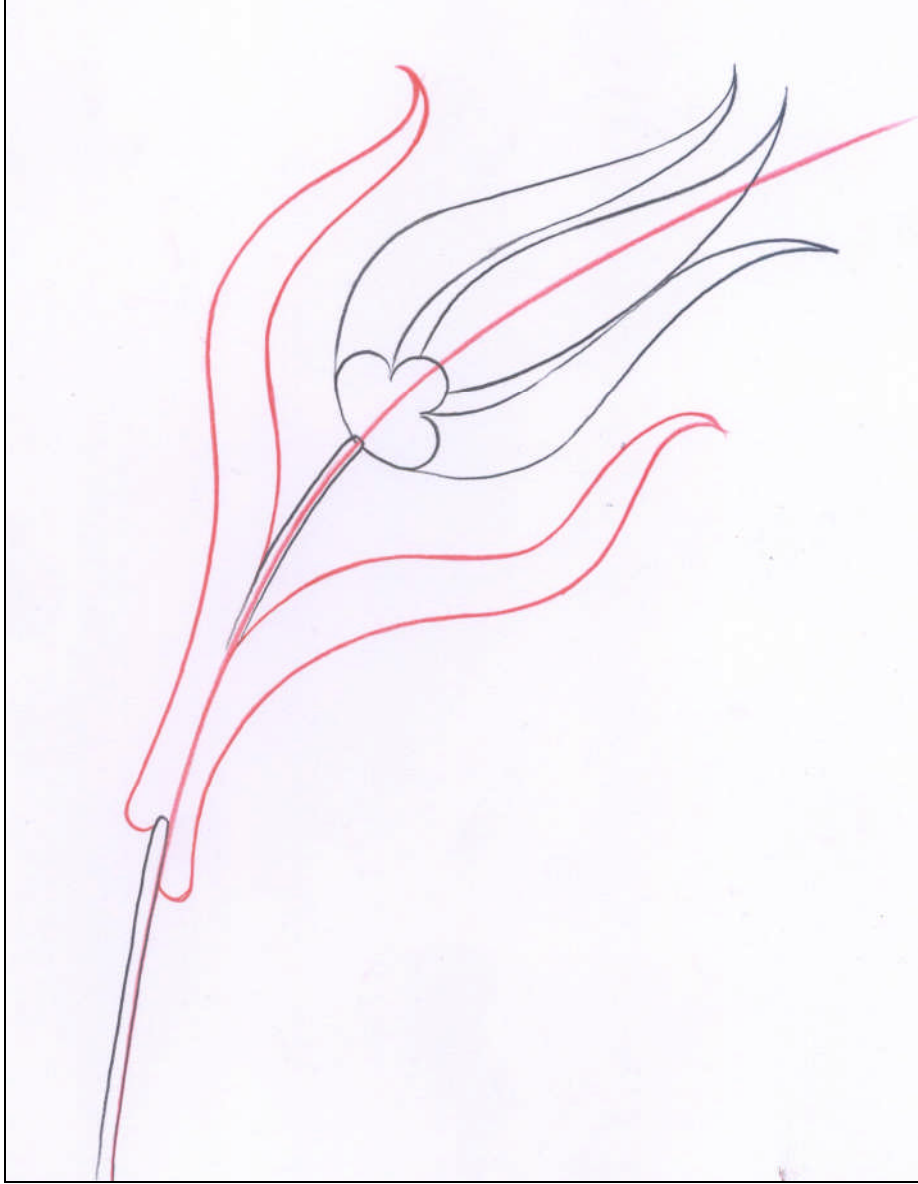
- Parşömen kâğıdını 350x250mm ölçülerinde kesiniz.
- Kâğıdınızın üstünden ve sol kenarından 30 mm, altından ve sağ kenarından 20 mm boşluk kalacak şekilde kenar antet çizgisini çiziniz.
- Antet çizgilerinin içinde kalan kısmı 100x150 mm ölçülerinde, dört eşit dikdörtgene bölünüz.
- 100x150 mm' lik çizim alanlarına işlem sırasını takip ederek değişik yönlerde (sağa sola bakan) lale motiflerini çiziniz.
- Verilen ölçü içine dal eğrisini çiziniz.
- Dal eğrisi üzerine büyük dairenizi ve küçük dairenizi çiziniz.
- Motifin çanak kısmını büyük dairenin alt tarafında yarım daire olacak şekilde belirleyiniz.
- Lale motifinin kanaviçesini temize çekerek dairelerinizin orantısını kontrol ediniz.
- Motifin çanak kısmında üç yapraklı penç motifi kullanılacağından dolayı çanak kısmına eşit büyüklükte üç tane küçük daire çiziniz.
- Çanak kısmının iki yanından sap çıkışına doğru hafif bir eğim veriniz. Bu şekilde motifin sap çıkışına bağlantısı daha estetik ve yumuşak olacaktır.

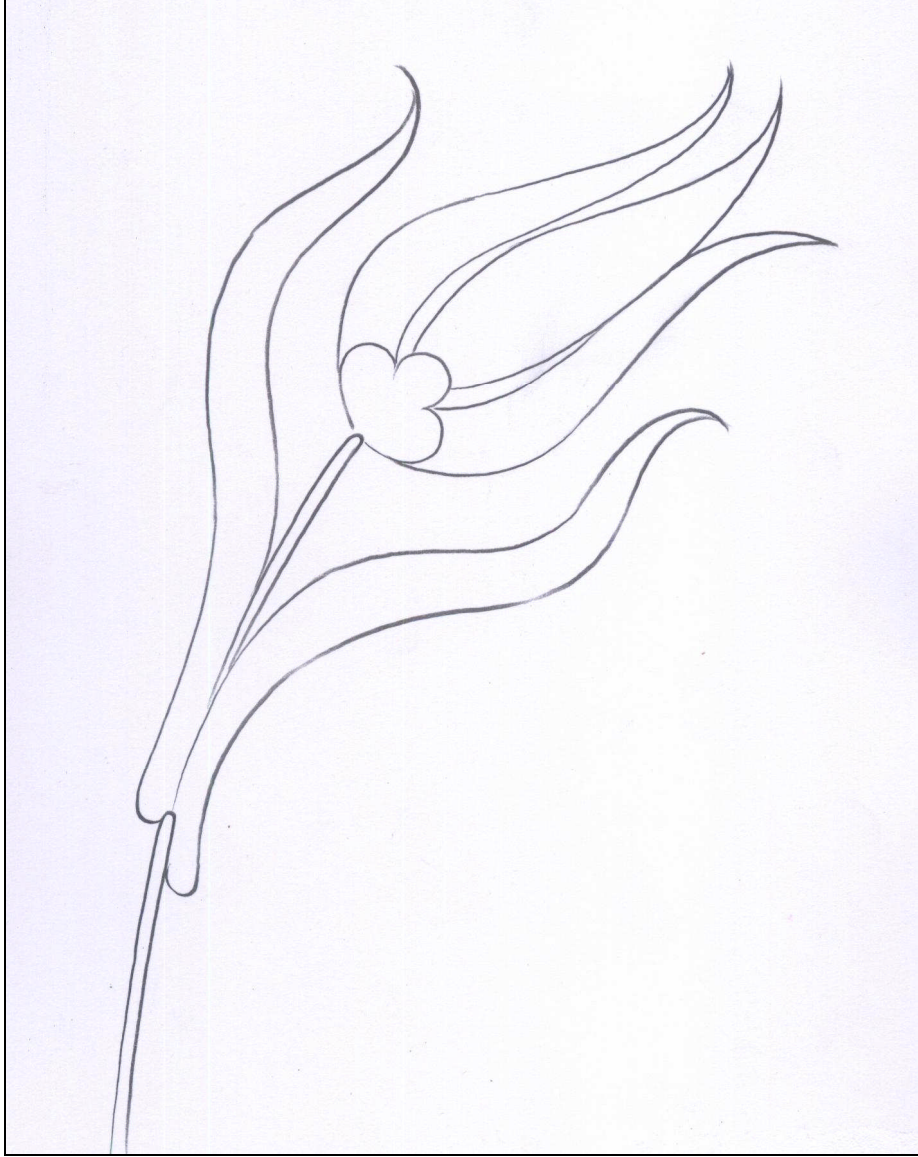
- Lale motifinin çanak kısmını çiziniz.
- Orta eksen çizgisini ve motifin kanaviçesini dikkate alarak taç yaprakların yerini belirleyiniz.
- Taç yaprakların çizimini kenar yapraklardan başlayarak yapınız. Kenar yaprakların eşit ölçülerde olmasına dikkat ediniz. Kenarda bulunan taç yapraklar, her zaman ortadakinden daha incedir.
- Lale motifini temize çekerek hatalarınızı düzeltiniz.

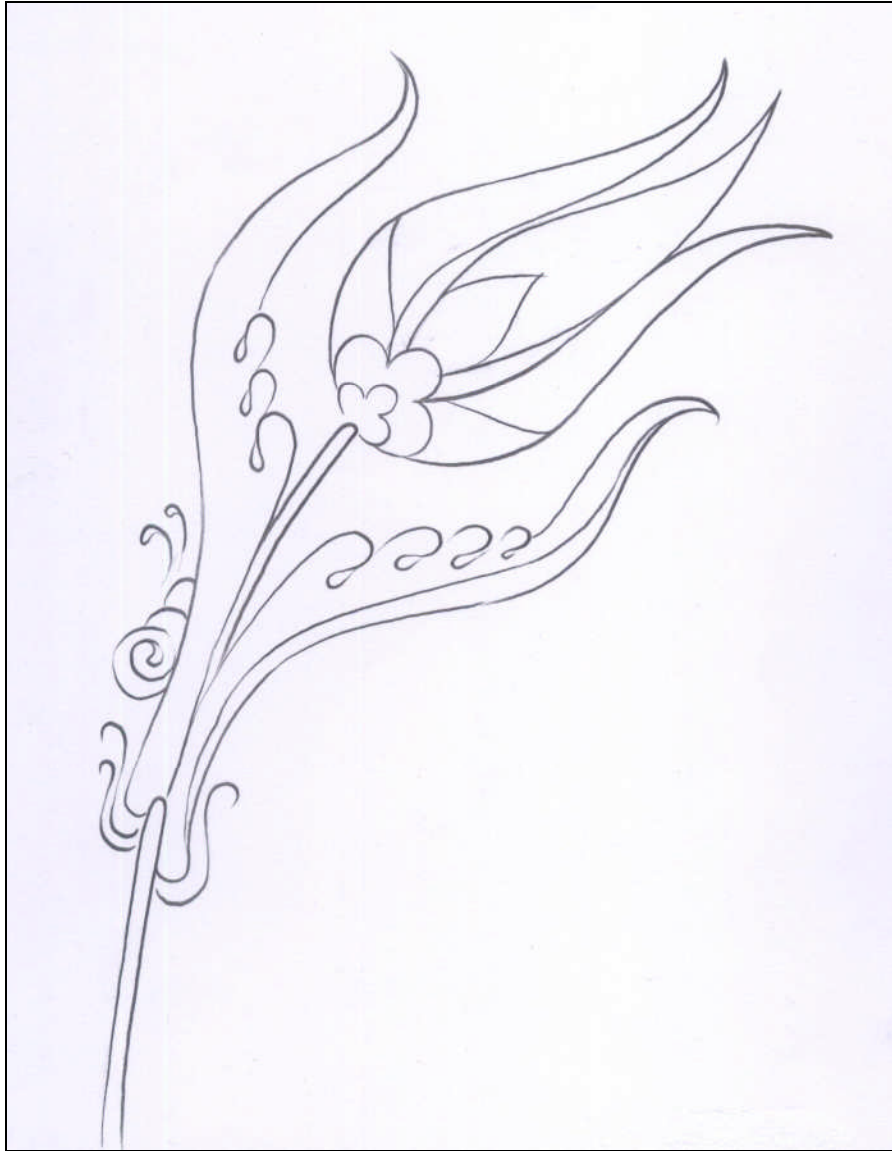
- Motifin dal kısmını çiziniz.
- Dal yapraklarını çiziniz. Dal yaprakları ince uzun ve lale motifini hafifçe saracak şekilde olmalıdır.

- Dalı ve yapraklarıyla birlikte çizdiğiniz lale motifini temize çekerek en son halini veriniz.
- Çalışma kâğıdında bulunan diğer boş alanlara aynı işlem sırasını takip ederek çizimlerinizi tekrar ediniz. Motiflerin farklı yönlerde bakmasına dikkat ediniz. Ayrıca kanaviçe ölçülerini değiştirerek farklı büyüklüklerde lale motifleri çizin.

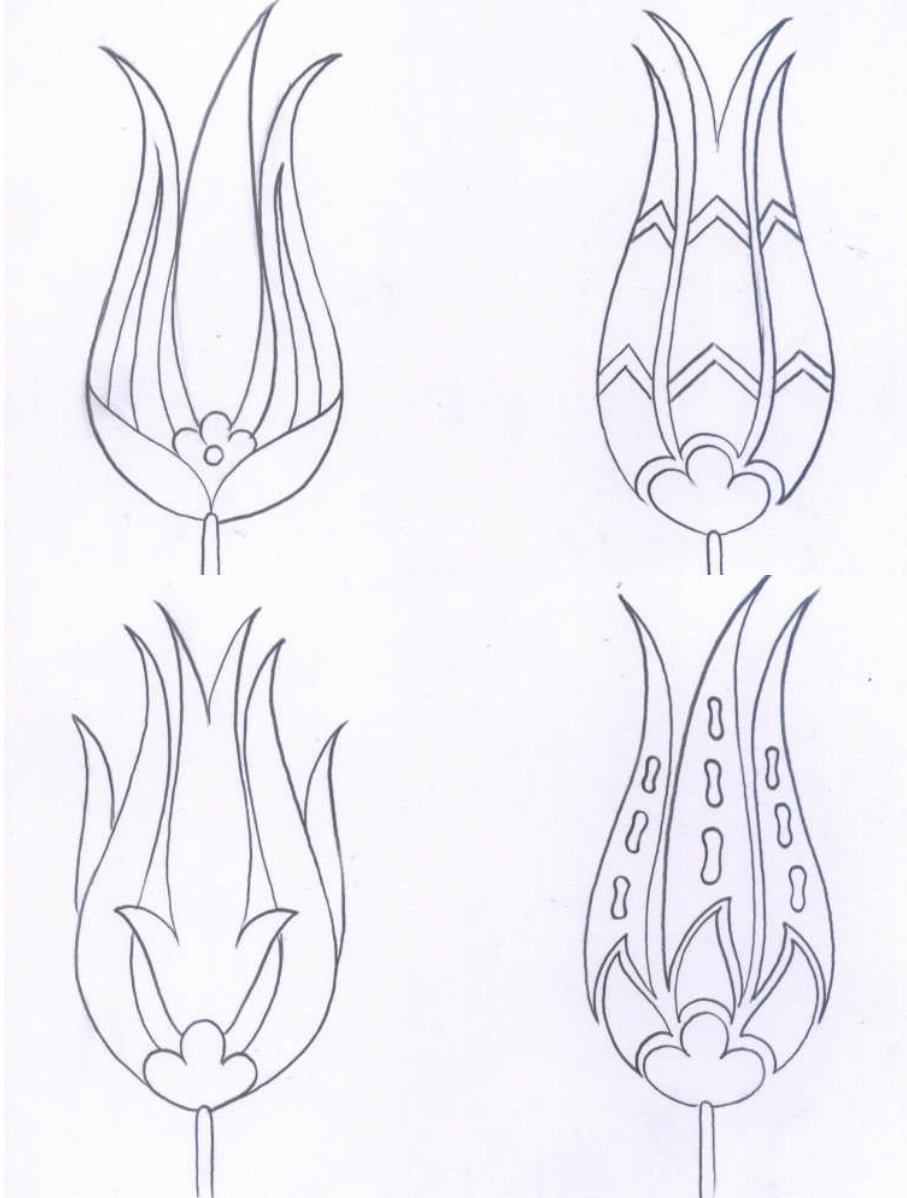
- Yukarıda çizimi yaptırılan lale motifi, en sade biçimden oluşmaktadır. Gerekli beceri ve pratikliği kazanıncaya kadar aynı motifi çiziniz.
- Aşağıda verilen çizim örneği, yukarıda çizilen lale motifinin süslenmesinden oluşmuştur. Lalenin taç yapraklarının içi küçük yapraklarla zenginleştirilmiş ve dal yaprakları tırnaklanmıştır. Bu şekilde aynı motife değişik bir görüntü ve hava verilmiştir. Sizler de yukarıda kullandığınız ölçülerde kâğıt hazırlayarak bu şekilde değişik çizimler yapabilirsiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

UYGULAMALI TEST

Öğrenme faaliyetinde kazandığınız beceriler doğrultusunda; yukarıda kullandığınız ölçülerde bir adet çizim kâğıdı hazırlayınız. Hazırladığınız bu dikdörtgenlerin içine aşağıda verilen lale motiflerini değişik yönlerde, dal eğrisi üzerinde birer tane çiziniz.

Bu uygulamayı aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri “Evet ve Hayır” kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	Evet	Hayır
1.Parşömen kâğıtlarınızı uygun ölçülerde kestiniz mi?		
2.Parşömen kağıdınızın antet çizgilerini çizdiniz mi?		
3.Antet çizgisinin içine 100x150 mm ölçülerinde dikdörtgenler çizdiniz mi?		
4.100x150 mm’ lik alanların birincisine lale motifinin dal eğrisini çizdiniz mi?		
5.Dal eğrisi üzerinde lale motifinin kanaviçesini çizdiniz mi?		
6.Lale motifinin çanak kısmını belirlediniz mi?		
7.Lale motifinin çanak kısmını çizdiniz mi?		
8.Lale motifinin taç yapraklarını çizdiniz mi?		
9.Lale motifini verilen birinci örnek doğrultusunda süslediniz mi?		
10.Lale motifini temize çektiniz mi?		
11.Lale motifinin dalını çizdiniz mi?	.	.
12.Lale motifinin dal yapraklarını çizdiniz mi?		
13.100x150 mm’ lik alanların diğerlerine de yukarıdaki sırayı takip ederek lale motiflerini çizdiniz mi?		
14.Gerekli gördüğünüz her aşamada çizimlerinizi temize çekerek hatalarınızı düzelttiniz mi?		
15.Temiz ve dikkatli çalışmaya özen gösterdiniz mi?		
16.Çizdiğiniz lale motifleri, örnek çizimlere benzedi mi?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda “ **Hayır** ” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Cevaplarınızın tamamı “ **Evet** ” ise bir sonraki faaliyete geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-3

AMAÇ

Gerekli ortam sağlandığında; karanfil motifini, aslını bozmadan bir bütün olarak ele alıp estetik bir üslupla, çizim tekniğine bağlı kalarak çeşitli ölçülerde çizebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Türk süsleme sanatlarının çeşitli kollarında (tezhip, maden, taş, dokuma vb.) kullanılan karanfil motiflerini araştırarak benzer ve farklı yönlerini inceleyiniz
- Çini sanatında kullanılan karanfil motiflerini araştırarak, en beğendiğiniz üç tanesini çiziniz.

3. KARANFİL MOTİFİ

3.1. Tanımı

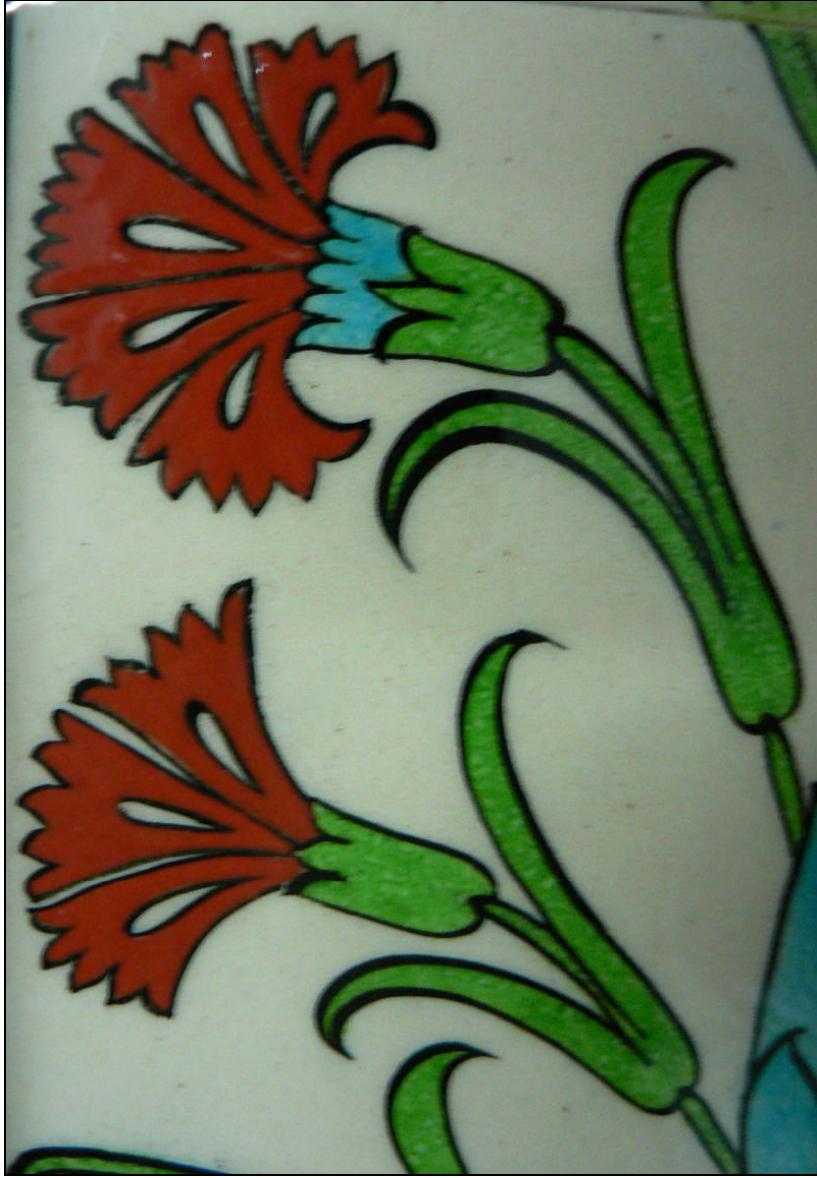
Karanfiller renk renk, alımlı ve baharatı andıran hoş kokulu çiçekleriyle en sevilen süs bitkilerindendir. Bu bitkilerin doğada yetişen 300 kadar çeşidi vardır. Çok eskiçağlarda kendi doğal ortamından alınarak bahçelerde yetiştirilmeye başlanan karanfiller giderek çok sevilen bir süs bitkisi haline gelmiş, hatta öylesine halkın yaşamına karışmıştır ki çinilere ve yazmalara bezeme motifi olmuştur.

Resim 3.1: Doğada yetişen karanfil motifleri

Çinide kullanılan karanfil motifini kısaca şu şekilde tanımlayabiliriz: Yarı üsluplaştırılmış çiçek motifleri arasında yer alan, karanfil çiçeğinin profilden görünüşünün stilize edilmesiyle oluşmuş, çanak kısmından çıkan yelpazeyi andırır taç yaprakları ve ince uzun dal yaprakları olan yuvarlak formda bir motiftir.

Çini sanatında kullanılan karanfil motifi, çiçeğin profilden görünüşünün stilize edilmesiyle elde edilmiştir. Bunlar genellikle tamamıyla açmış ya da gonca halinde karanfiller olarak kompozisyonlarda kullanılmıştır. Resim 3.2’de Kütahya E.M.L arşivinden alınmış, tamamıyla açmış ve gonca karanfil motiflerini görebilirsiniz.

Resim 3.2: Tam olarak açmış ve gonca karanfil motifleri

Tamamıyla açmış karanfilin diğer çiçeklerde olduğu gibi bir çanak ve hatta bu çanak üzerinde küçük çanaktan çıkan daha uzunca bir çanak kısmı daha bulunur. Bu kademeli kısım sayısı bazen daha da artabilir.

Motifin çiziminde çiçeğin çanağı belirlendikten sonra taç yaprakların oturacağı bölüm, bir yelpazeyi andırır şekilde, yarım daireye yakın bir formda, çanağın üzerine oturtulmuş olmalıdır. Bu yelpaze ortasındaki taç yapraklar daha iri, yanlara gittikçe küçülecek şekilde simetrik olarak parçalara bölünür. Parçalama işlemi genellikle ortaya bir tane yaprak gelecek şekilde düşünülmüştür. Dolayısıyla taç yaprak sayısı üç, beş, yedi gibi tek sayılardan oluşur. Bunun dışına çıkan örnekler de bulunmaktadır. Taç yaprakların uç kısımları, çoğunlukla testere dişi gibi dilimlendikten sonra çiçek, sanatçının zevkine göre süslenmiştir.

Gonca karanfiller de açmış karanfil örneklerine çok benzer; ancak karanfilin yelpaze kısmındaki yapraklar henüz açmadığından üst üste ve irili ufaklı yapraklar halinde tasvir edilmiştir. Karanfil çiçeğinin yaprağı da doğadaki gerçeğine uygun çizilmiştir. Lalenin yaprağı kadar uzun olmasa da ince uzun bir yapıya sahiptir.

Karanfil çiçeği de lale ve gülden sonra 16. yüzyıl çinilerinde bolca kullanılan bir motiftir. Tek başına olduğu gibi lale ve karanfilin birlikte tasarlandığı düzenlemelere de sık rastlanır.

Aşağıda 15, 16 ve 17. yy.lara ait İznik klasiklerinden seçilmiş çeşitli karanfil motifi örneklerini görebilirsiniz. Örnekler incelendiğinde özellikle çanak kısımlarının birbirinden farklı olduğu görülür. Bazılarında tek bir çanak bazılarında ise yukarıda bahsedildiği gibi, üst üste çizilmiş kademeli çanak kısımları bulunmaktadır. Yelpazeyi andıran taç yaprakların sayısı da değişkenlik göstermektedir.

Resim 3.3: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifi

Resim 3.4: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifleri

Resim 3.5: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifleri

Resim 3.6: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifleri

Resim 3.7: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifleri

Resim 3.8: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifleri

Resim 3.9: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifleri

Resim 3.10: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifleri

Resim 3.11: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifleri

Resim 3.12: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifleri

Resim 3.13: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifleri

Resim 3.14: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifi

Resim 3.15: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifi

Resim 3.16: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifi

Resim 3.17: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifi

3.2. Kullanım Yerleri

Karanfil motifi çini sanatında kullanılan karakteristik çiçeklerden bir tanesidir. Çok sevilerek çizilen karanfil motifi desen içinde ana motif olarak kullanılır. Desenin oluşturulmasında, zengin çeşitleri ile büyük bir katkı sağlar. Natüralist üslupta yapılmış çini eserlerini incelediğimizde karanfil motifi bazen yalnız bazen de diğer yarı stilize çiçek motifleriyle birlikte karşımıza çıkar. İznik klasikleri içinde yer alan Resim 3.18’ deki örnekte gonca ve tam açmış karanfil motiflerini görebilirsiniz. Motiflerin çanak kısımları tek bir parçadan oluşmuştur. Tabagın kenarını sınırlayan kenar suyu çok ince olup tamamen karanfil motifleri ön planda tutulmuştur. Desende ayrıca karanfil motiflerinin kırık dal eğrileri dikkat çekicidir.

Resim 3.18: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifli tabak

İznik klasikleri içinde yer alan Resim 3.19'daki örnekte orta merkezde yer alan servi ağacının iki yanına belli bir düzenle yerleştirilmiş karanfil motiflerini görüyorsunuz. Karanfil motiflerinin çanak kısımları iki ayrı parçadan oluşmuştur. Karanfil motiflerinde kullanılan dal yaprakları üstteki örneğe göre daha düzdür.

Resim 3.19: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifli tabak

İznik klasikleri içinde yer alan Resim 3.20' deki örnekte karanfil motifleri ağırlıklı olmak üzere lale motifleri de kullanılmıştır. Karanfil motiflerinin taç yaprakları iki renkli olarak çalışılmış ayrıca çanak kısımları iki ayrı parçadan oluşmuştur. Karanfil motiflerinde kullanılan dal yaprakları oldukça küçük ve zayıftır.

Resim 3.20: İznik klasiklerinden alınmış karanfil motifli tabak

Kütahya E.M.L arşivinden alınmış 3.21' deki örnekte gene gonca ve tam açmış karanfil motifleri dikkat çekicidir. Ayrıca kullanılan kırık dal eğrileri desene farklı bir hareket katmaktadır.

Resim 3.21: Kütahya E.M.L arşivinden alınmış karanfil motifli tabak

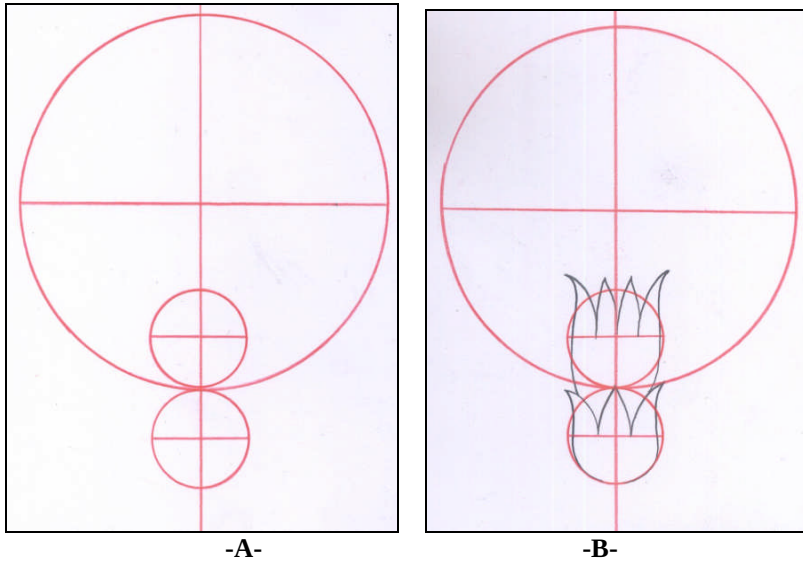
3.3. Çizim Tekniği

Uygulama faaliyetlerinde ilk olarak; dal ve dal yaprakları olmadan sadece karanfil motifinin çizim çalışmaları yapılacaktır. Bu şekilde karanfil motifinin çizim tekniği tamamen kavrandıktan sonra dal eğrisi üzerinde çizimler yapılacaktır.

İlk çalışmalarda çizimler bir ölçü içinde yapılarak gerekli pratik kazanılmalıdır. Çizimde ustalaşmış kişinin geometrik bir ölçüye ihtiyacı yoktur. Burada önemli olan her ölçü içine karanfil motifini çizebilmektir. İleriki uygulamalarda kullanım yeri ve amacına uygun olarak istenilen büyüklüklerde karanfil motifini çizebilmek çok önemlidir.

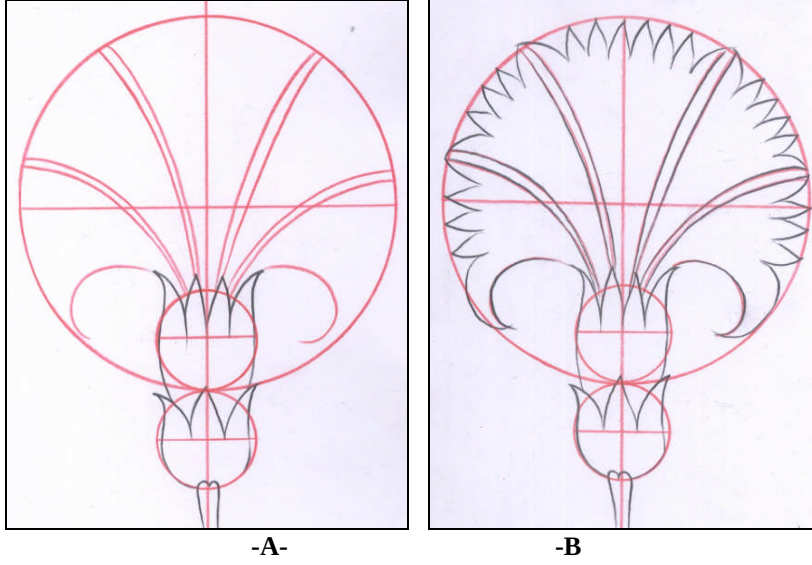
Sağa veya sola bakan karanfil motiflerini çizmek için öncelikle çizilecek motiflerin büyüklüğünü belirlemek gerekir. Motifimizin büyüklüğünü ise kanaviçemizle ayarlarız. Aynı kanaviçeyi büyük çizdiğimizde, orantılı olarak motifimiz de büyür, küçük çizdiğimizde motifimiz de küçülür. Bu nedenle çalışmalarınızda verilen ölçüler içine kanaviçeleri farklı ölçülerde çizerseniz değişik ölçülerde motifler çizmiş olursunuz.

Çinide kullanılan karanfil motifleri stilize edilip sadeleştirilmesine rağmen, çiçeğin ana özelliği kaybedilmeden doğal haliyle verilmiştir. Karanfil motifinin çizimine kanaviçenin belirlenmesi ile başlanır. Kanaviçe çiziminde önce kanaviçenin üzerinde yer alacağı orta eksen (dal eğrisi çizgisi) çizgisi belirlenir. Orta eksen çizgisi üzerine Resim 3.22 -A- da gösterildiği gibi bir büyük ve iki küçük daireden oluşan motifin kanaviçesi çizilir. Büyük dairenin içinde ve dışında yer alan küçük dairelere Resim 3.22-B-motifin çanak kısmı çizilir. Tamamıyla açmış karanfilin diğer çiçeklerde olduğu gibi bir çanak ve hatta bu çanak üzerinde küçük çanaktan çıkan daha uzunca bir çanak kısmı daha bulunur. Bu kademeli kısım sayısı bazen daha da artabilir.

Resim 3.22: Karanfil motifinin kanaviçesi ile çanak kısmının çizimi

Motifin çiziminde çiçeğin çanağı belirlendikten sonra taç yaprakların oturacağı bölüm, bir yelpazeyi andırır şekilde, yarım daireye yakın bir formda, çanağın üzerine oturtulmuş olmalıdır. Bu yelpaze Resim 3.23 -A- da gösterildiği gibi ortasındaki taç yapraklar daha iri, yanlara gittikçe küçülecek şekilde simetrik olarak parçalara bölünür. Parçalama işlemi genellikle ortaya bir tane yaprak gelecek şekilde düşünülmüştür. Dolayısıyla taçyaprak sayısı üç, beş, yedi gibi tek sayılardan oluşur. Bunun dışına çıkan örnekler de bulunmaktadır. Taç yaprakların uç kısımları, çoğunlukla Resim 3.23 -B- de gösterildiği gibi dilimlendikten sonra, çiçek sanatçının zevkine göre süslenmiştir. Taç yaprakların uç kısımları farklı şekillerde dilimlenebilir. Çizen kişinin zevki doğrultusunda bazen yuvarlak bazen testere dişi gibi bazense basit yaprak formunda dilimlenebilir. Karanfil çiçeğinin yaprağı da doğadaki gerçeğine uygun çizilmiştir. Lalenin yaprağı kadar uzun olmasa da ince uzun bir yapıya sahiptir.

Resim 3.23: Karanfilin taç yapraklarının yerinin belirlenerek çizimi

ini sanatında kullanılan karanfil motifi, ieğın profilden görünüşünün stilize edilmesiyle elde edilmiştir. Bunlar genellikle tamamıyla açmış ya da gonca halinde karanfiller olarak kompozisyonlarda kullanılmıştır fakat İznik klasikleri incelendiğinde çok nadir de olsa kuş bakışı çizilmiş karanfil örneklerine de rastlanır. Aşağıda İznik klasiklerinden ve günümüz çizimlerinden derlenmiş çeşitli karanfil örneklerini inceleyebilirsiniz.

Resim 3.24: İznik klasikleri arasından seçilmiş karanfil örnekleri

Resim 3.25: İznik klasikleri arasından seçilmiş karanfil örnekleri

Resim 3.26: İznik klasikleri arasından seçilmiş karanfil örnekleri

Resim 3.27: Profilden ve kuş bakışı çizilmiş karanfil örnekleri

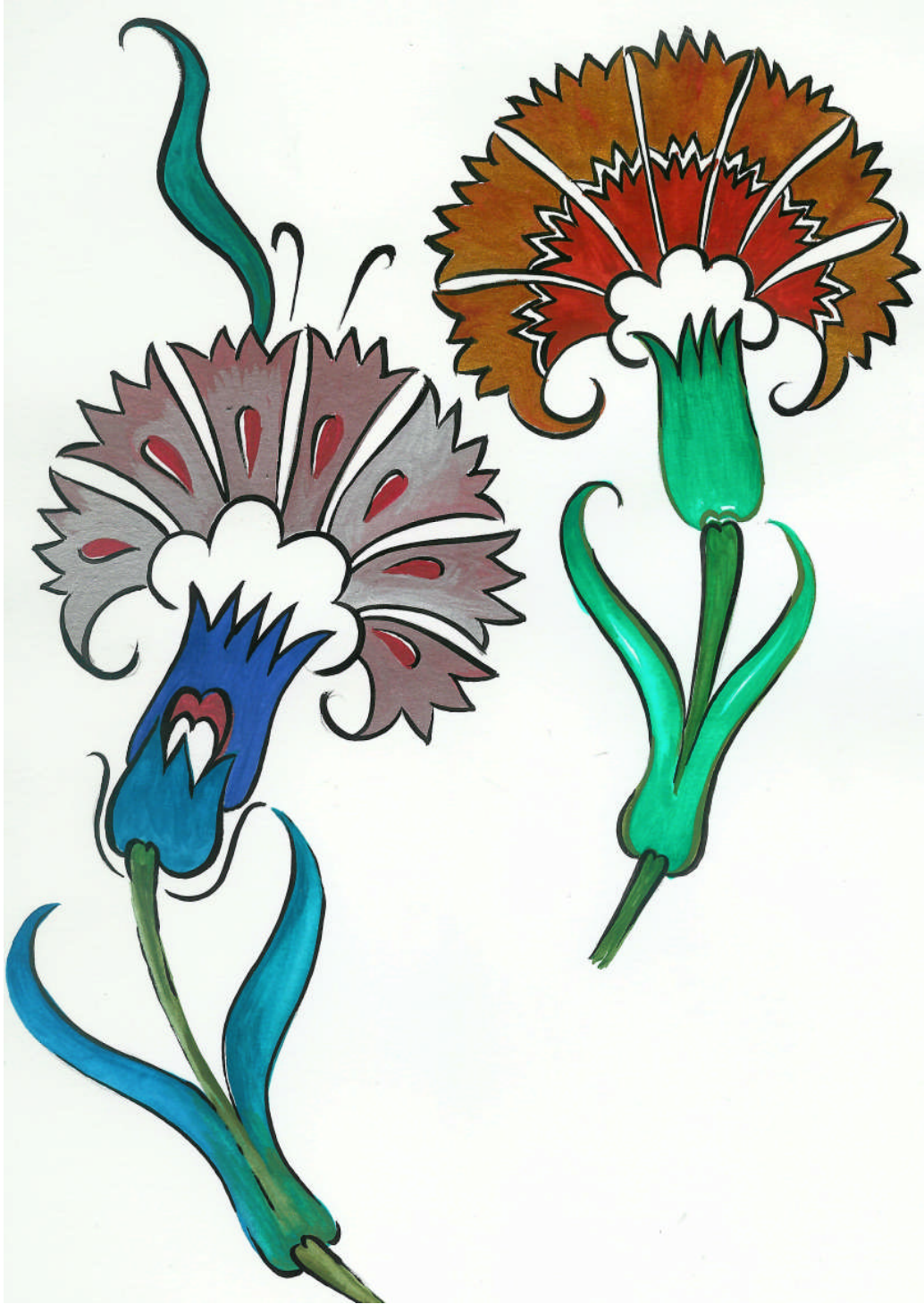
Resim 3.28: Dal eğrisi üzerinde çizilmiş gonca ve tam açmış karanfil örnekleri

Resim 3.29: Dal eğrisi üzerinde çizilmiş gonca ve tam açmış karanfil örnekleri

Resim 3.30: Dal eğrisi üzerinde çizilmiş tam açmış karanfil örnekleri

Resim 3.31: Dal eğrisi üzerinde çizilmiş tam açmış karanfil örnekleri

UYGULAMA FAALİYETİ-1

Karanfil Motifinin Çizimi

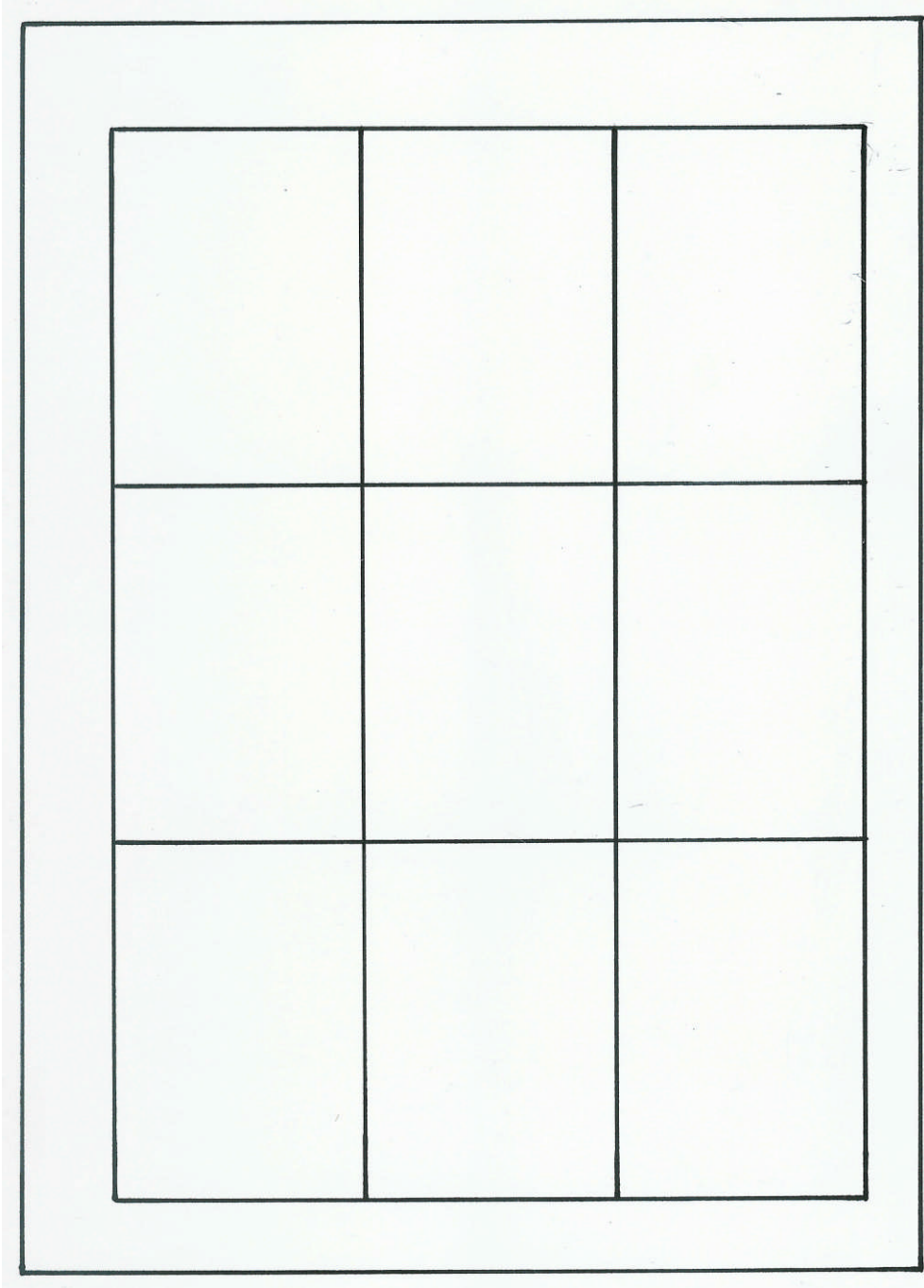
Kullanılacak Araç Gereçler

- Parşömen kâğıdı
- Beyaz resim kâğıdı
- 0,5 kalem
- 2B kalem ucu
- Gönye
- Cetvel

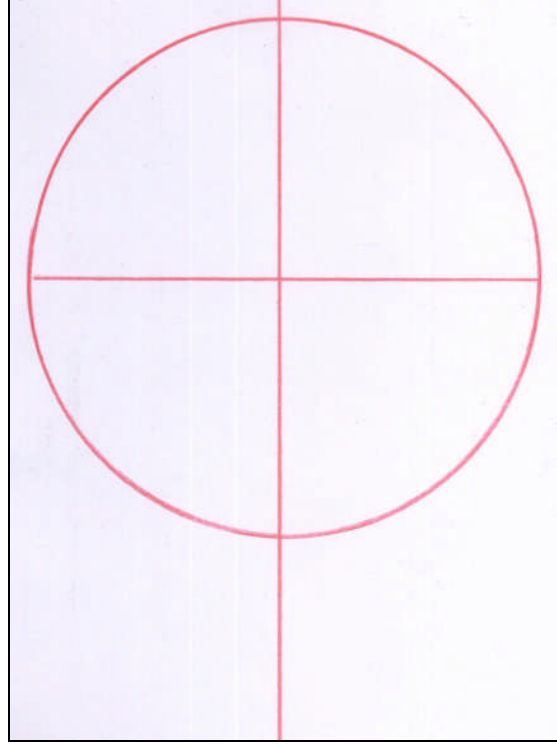
İşlem Basamakları

- Parşömen kâğıdını 350x250mm ölçülerinde kesiniz.
- Kâğıdınızın üstünden 30mm, sol kenarından 25 mm, altından 20 mm ve sağ kenarından 15 mm boşluk bırakarak kenar antet çizgisini çiziniz.
- Aşağıda 1/2 ölçeğinde hazırlanmış olarak görülen çizim alanını, 1/1 ölçeğinde çizerek 70x100 mm ölçülerinde dikdörtgenlere bölünüz.
- Aşağıda görülen 70x100 mm' lik çizim alanına işlem sırasını takip ederek karanfil motifini çiziniz

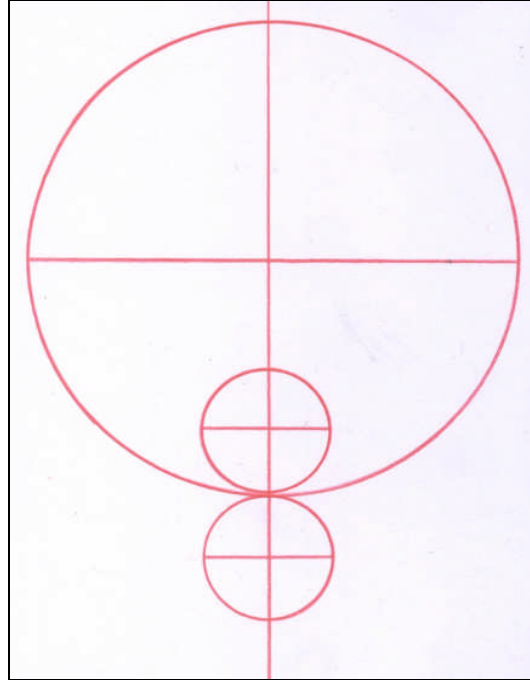
- 1/2 ölçeğinde hazırlanmış olarak görülen çizim alanı

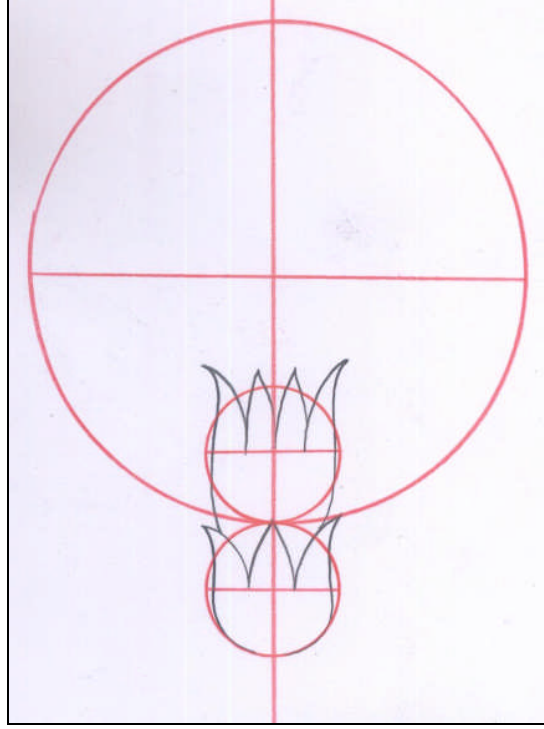
- Verilen ölçü içine orta eksen çizgisini çiziniz.
- Orta eksen çizgisi üzerine büyük dairenizi çiziniz.

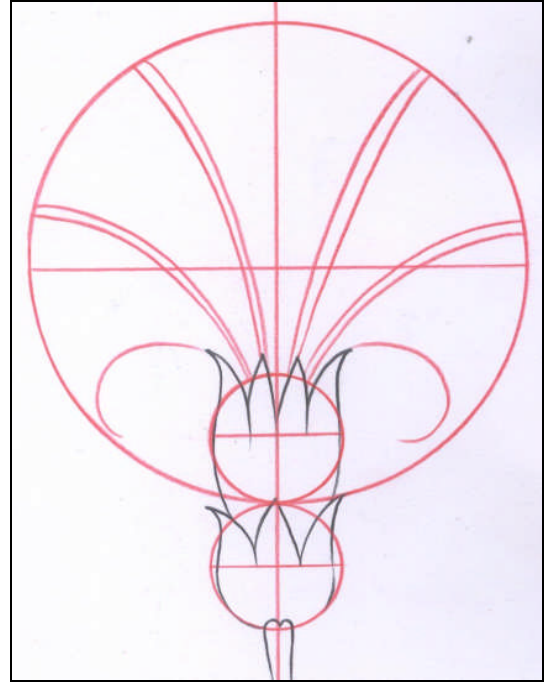
- Yan tarafta gösterildiği gibi iki küçük dairenizi çiziniz. Küçük daireler motifin çanak kısmını oluşturacaktır.
- Karanfil motifinin kanaviçesini temize çekerek dairelerinizin orantısını kontrol ediniz. Unutmayınız ki kanaviçedeki herhangi bir hata motifinizin hatalı olmasına sebep olacaktır.

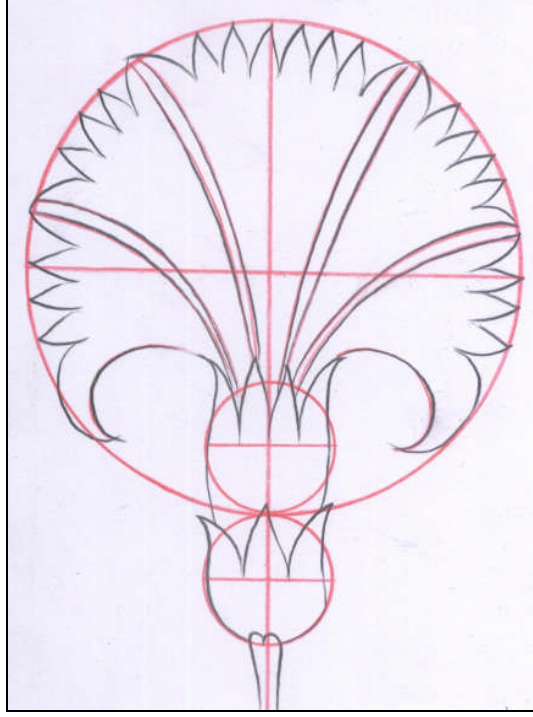
➤ Çanak vazifesi gören çiğdem motiflerini, küçük dairelerin içine çizersiniz.

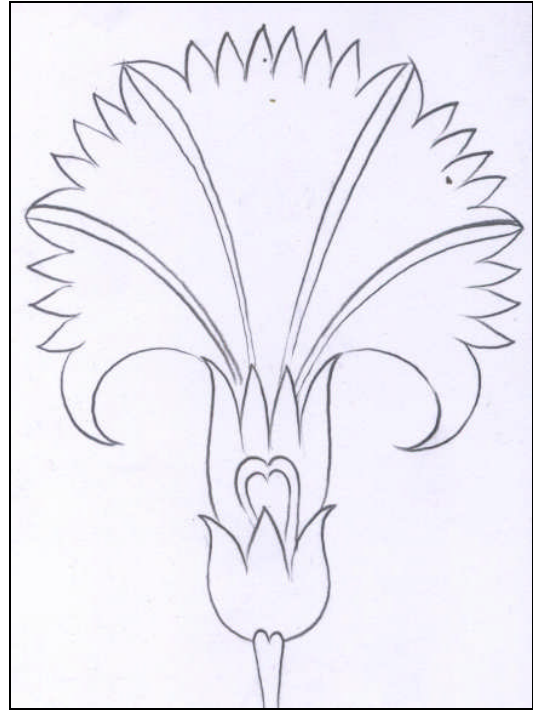
➤ Orta eksen çizgisini (dal eğrisini) ölçü alarak büyük daire üzerinde taç yaprakların yerini belirleyiniz. Çizeceğiniz karanfil motifi beş tane taç yapraktan oluşmaktadır. Taç yaprakları belirlemeye ortadan başlayınız. Yanlarda bulunan taç yaprakların birbirine simetrik ve eşit ölçüde olmasına dikkat ediniz.

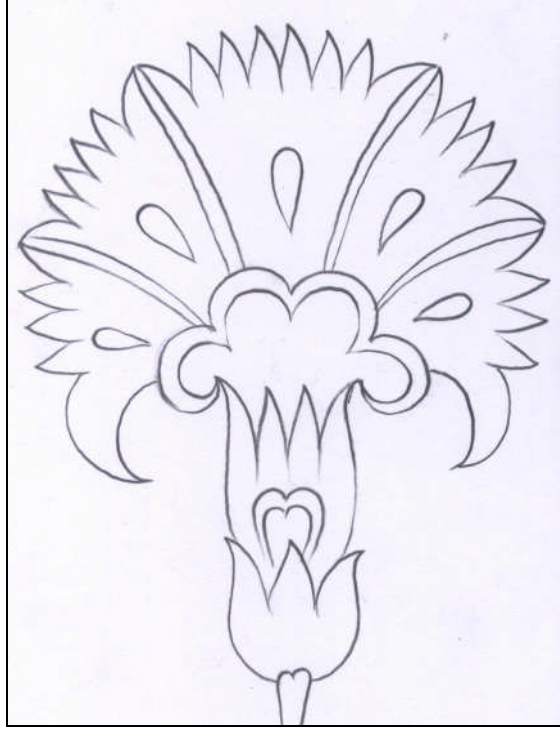
➤ Taç yaprakları çizerek uçlarını dilimleyiniz.

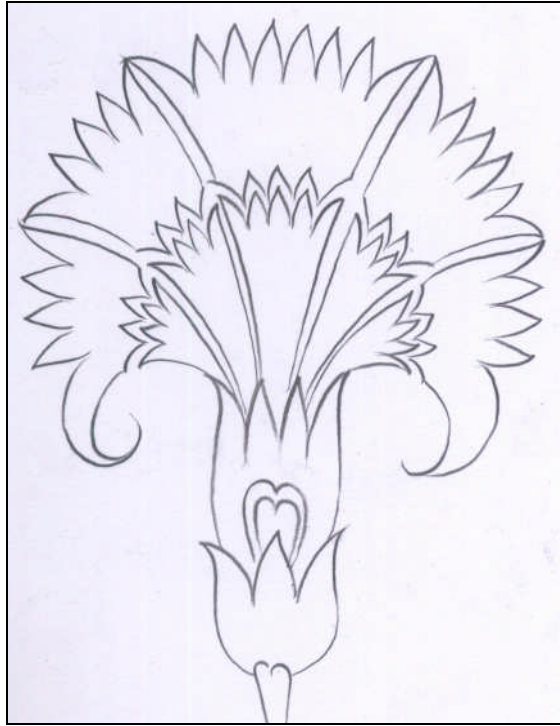
➤ Karanfil motifinizi yeteri kadar temize çekerek hatalarınızı düzeltiniz.
➤ Çalışma kâğıdınızda bulunan diğer boş alanlara aynı sırayı takip ederek karanfil motiflerini çiziniz.
➤ Aynı ölçülerde kâğıt hazırlayarak yeteri kadar pratiklik ve beceri kazanıncaya kadar çalışmanızı tekrarlayınız.

- Yukarıda çizilen karanfil motifinin süslenmesiyle oluşmuş, yan taraftaki karanfil motifini inceleyiniz.
- Aynı ölçülerde kâğıt hazırlayarak yan tarafta verilen karanfil motifini çiziniz.
- Unutmayınız ki yukarıda verilen işlem basamakları doğrultusunda karanfil motifi çizildikten sonra en son aşamada süslenmesi gerekir.

- Yukarıda çizilen karanfil motifinin süslenmesiyle oluşmuş, yan taraftaki karanfil motifini inceleyiniz.
- Aynı ölçülerde kâğıt hazırlayarak yan tarafta verilen karanfil motifini çiziniz.
- Unutmayınız ki yukarıda verilen işlem basamakları doğrultusunda karanfil motifi çizildikten sonra en son aşamada süslenmesi gerekir.

UYGULAMA FAALİYETİ-2

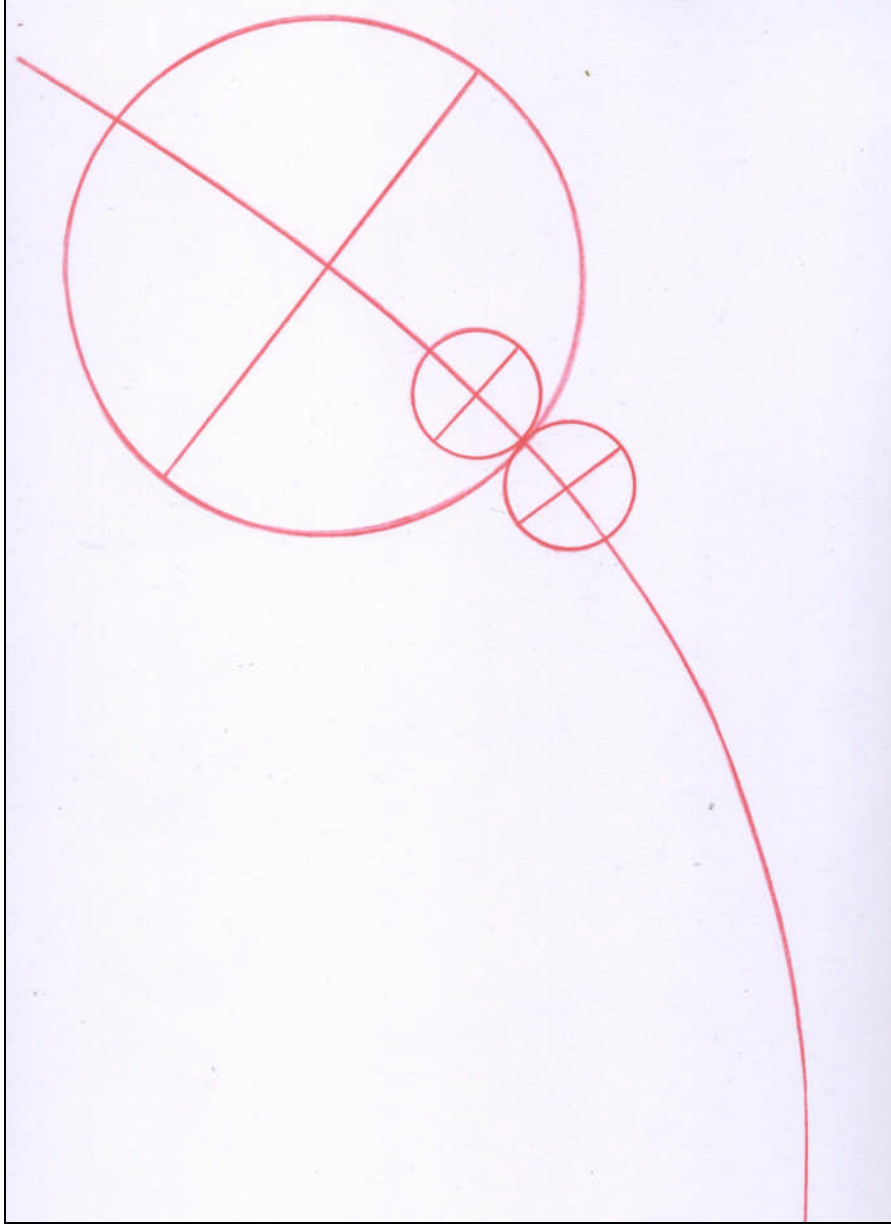
Dal Eğrisi Üzerinde Karanfil Motifinin Çizimi

Kullanılacak Araç Gereçler

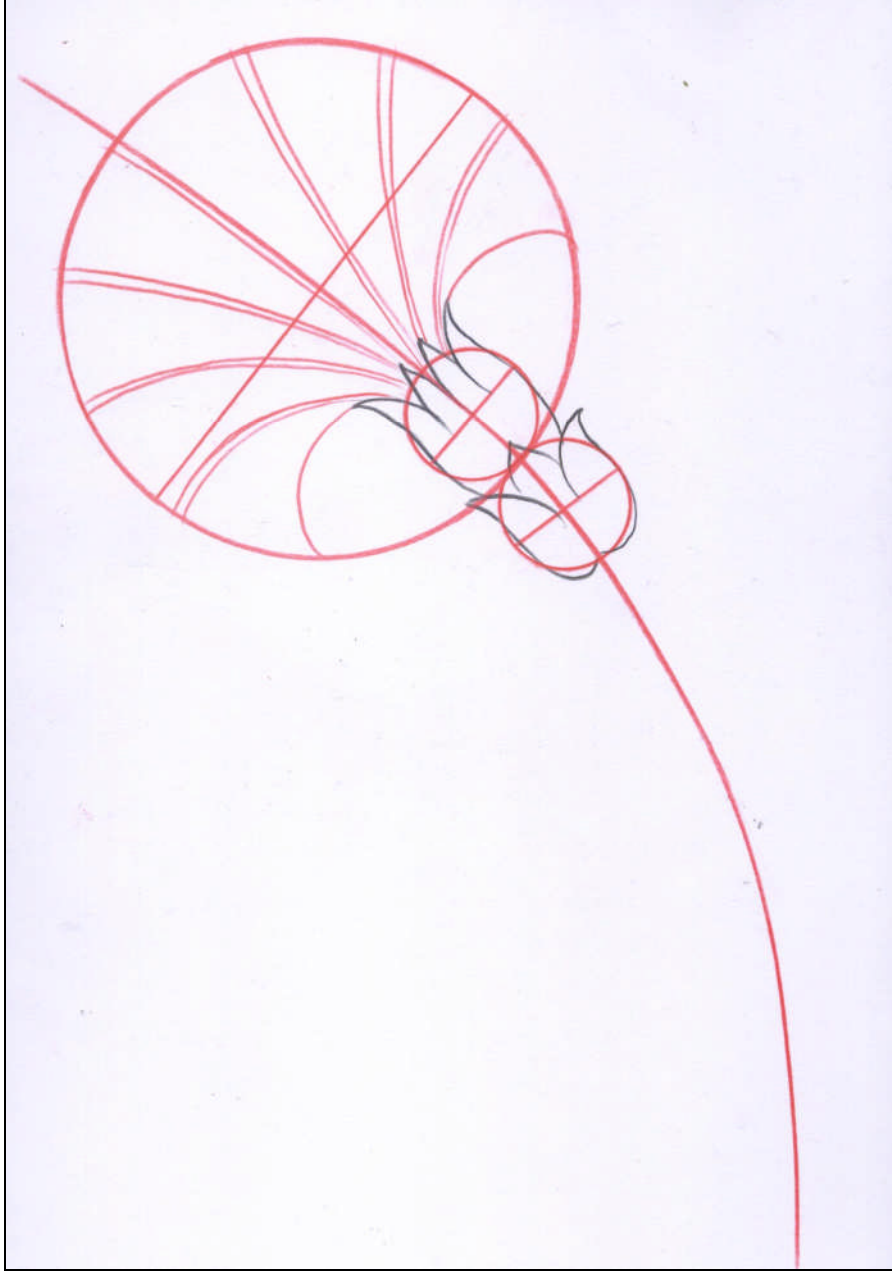
- Parşömen kâğıdı
- Beyaz resim kâğıdı
- 0,5 kalem
- 2B kalem ucu
- Gönye
- Cetvel

İşlem Basamakları

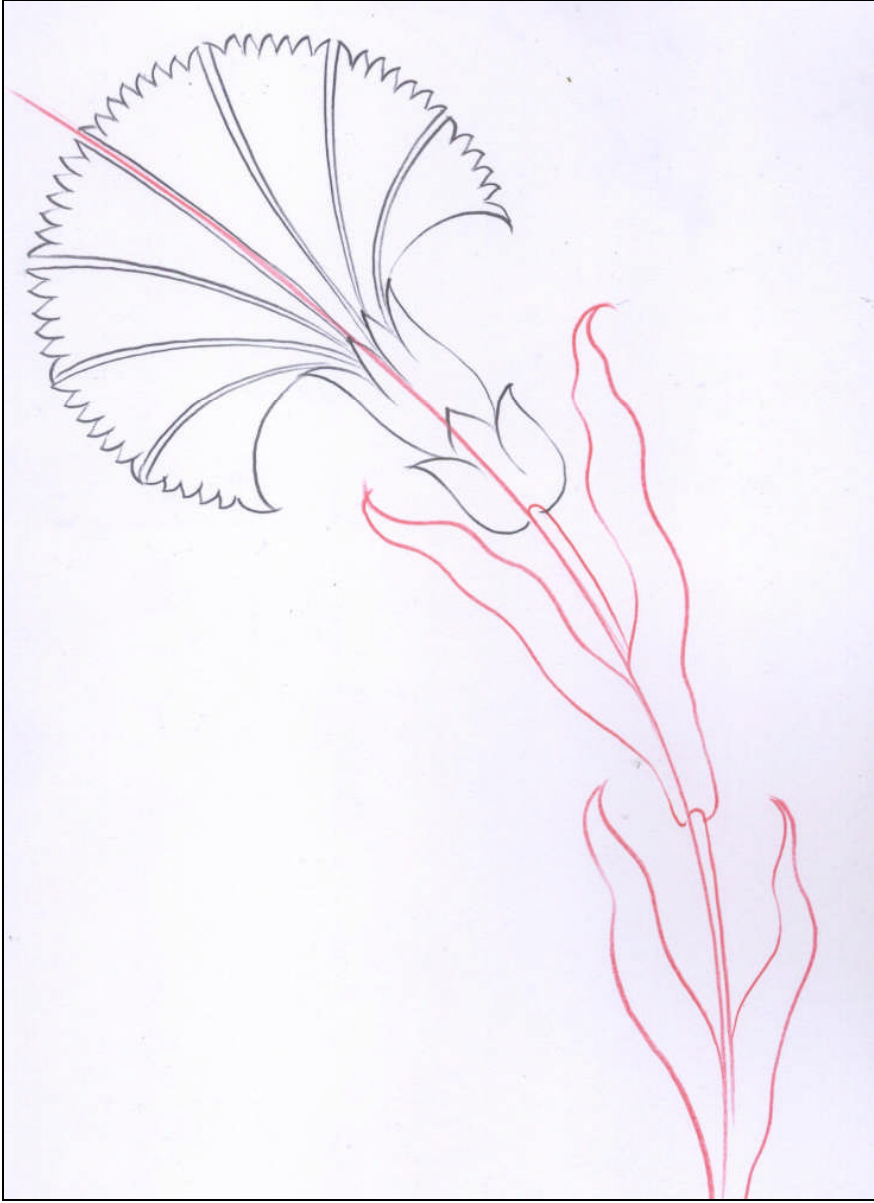
- Parşömen kâğıdını 350x250mm ölçülerinde kesiniz.
- Kâğıdınızın üstünden ve sol kenarından 30 mm, altından ve sağ kenarından 20 mm boşluk kalacak şekilde kenar antet çizgisini çiziniz.
- Antet çizgilerinin içinde kalan kısmı 100x150 mm ölçülerinde, dört eşit dikdörtgene bölünüz.
- 100x150 mm' lik çizim alanlarına işlem sırasını takip ederek değişik yönlerde (sağa sola bakan) karanfil motiflerini çiziniz.
- Verilen ölçü içine dal eğrisini çiziniz.
- Dal eğrisi üzerine büyük dairenizi ve küçük dairelerinizi çiziniz.
- Karanfil motifinin kanaviçesini temize çekerek dairelerinizin oran ve orantısını kontrol ediniz.

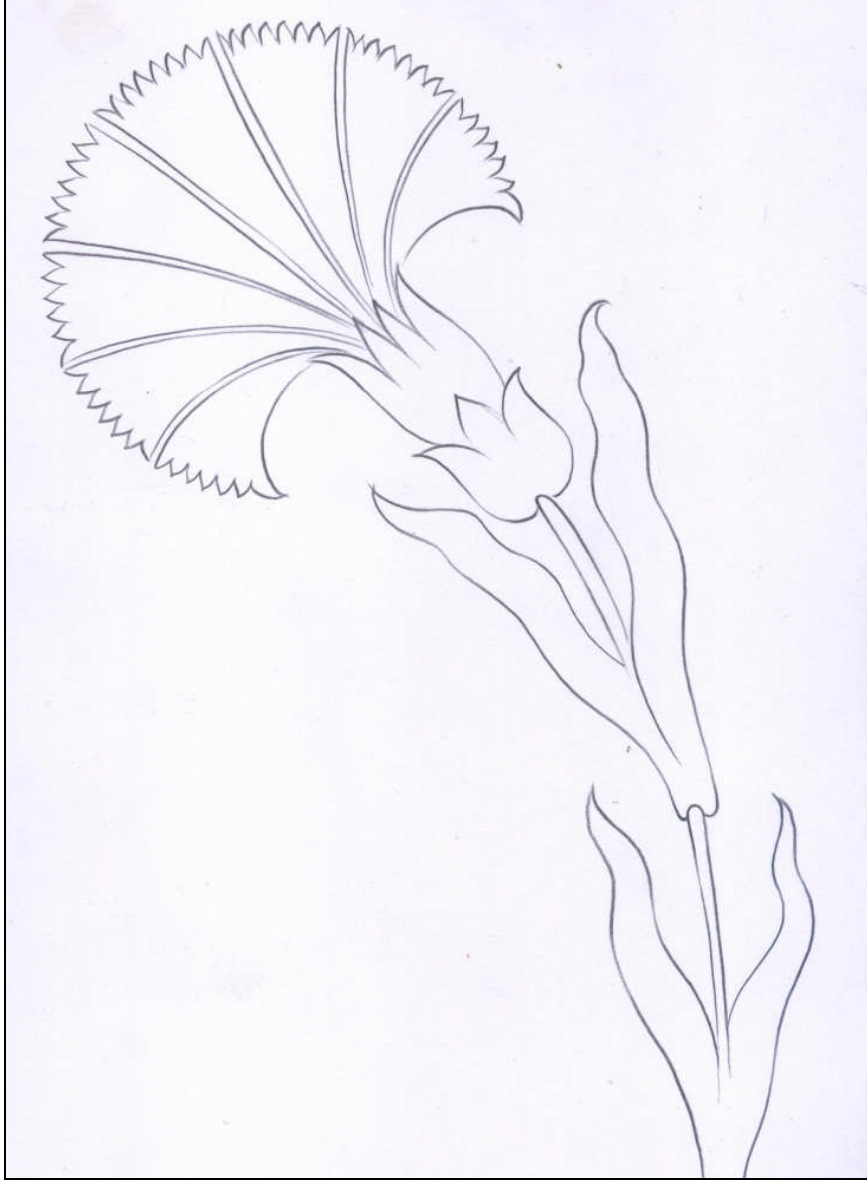
- Çanak vazifesi gören çiğdem motiflerini çiziniz.
- Dal eğrisini ve motifin kanaviçesini dikkate alarak taç yaprakların yerini belirleyiniz.

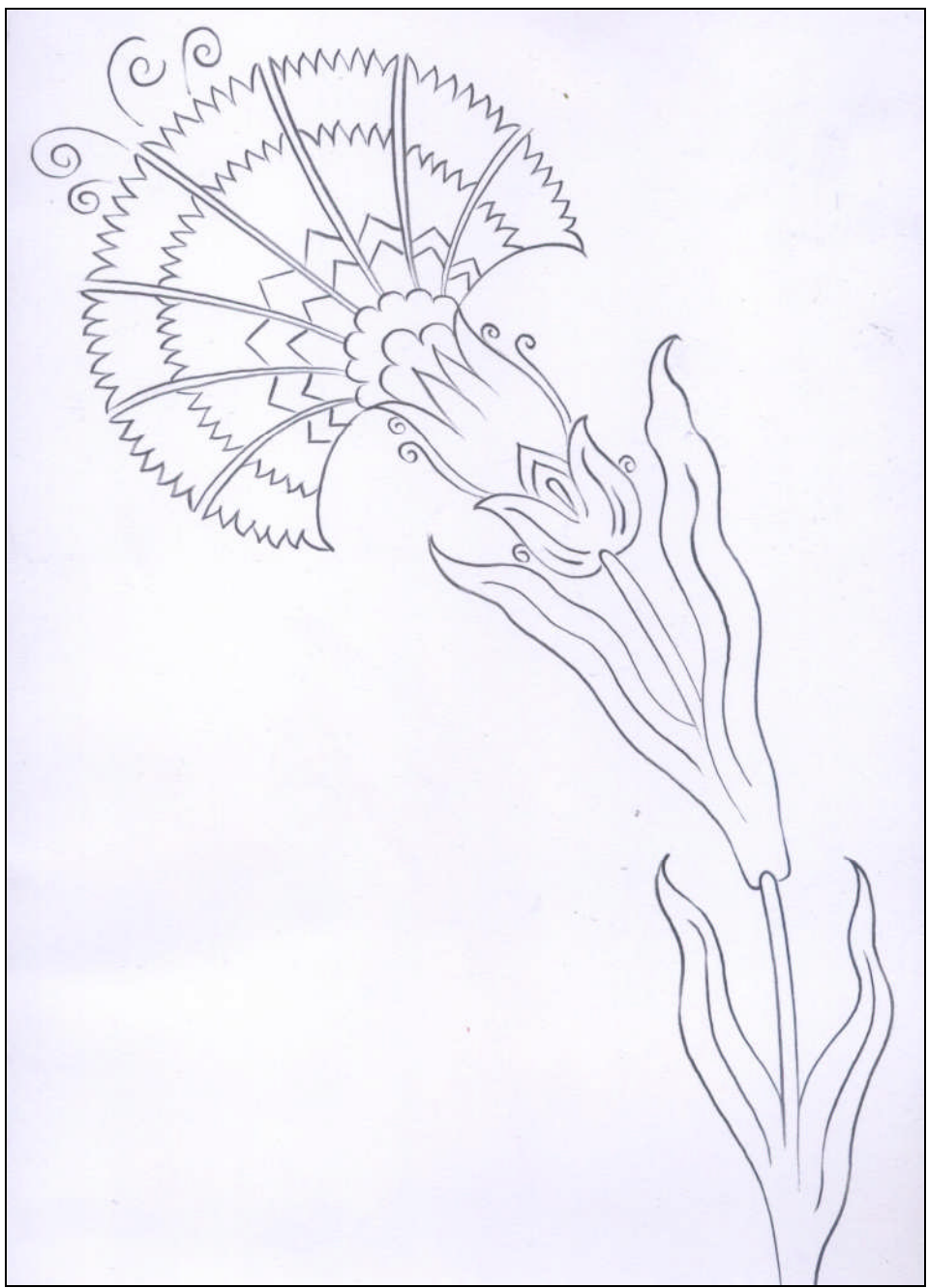
- Taç yaprakları çizerek uçlarını dilimleyiniz.
- Karanfil motifini temize çekerek hatalarınızı düzeltiniz.
- Motifin dal kısmını çizin.
- Dal yapraklarını çizin.

- Dalı ve yapraklarıyla birlikte çizdiğiniz karanfil motifini temize çekerek en son halini veriniz.
- Çalışma kâğıdında bulunan diğer boş alanlara aynı işlem sırasını takip ederek çizimlerinizi tekrar ediniz. Motiflerin farklı yönlerde bakmasına dikkat ediniz. Ayrıca kanaviçe ölçülerini değiştirerek farklı büyüklüklerde karanfil motifleri çizin.

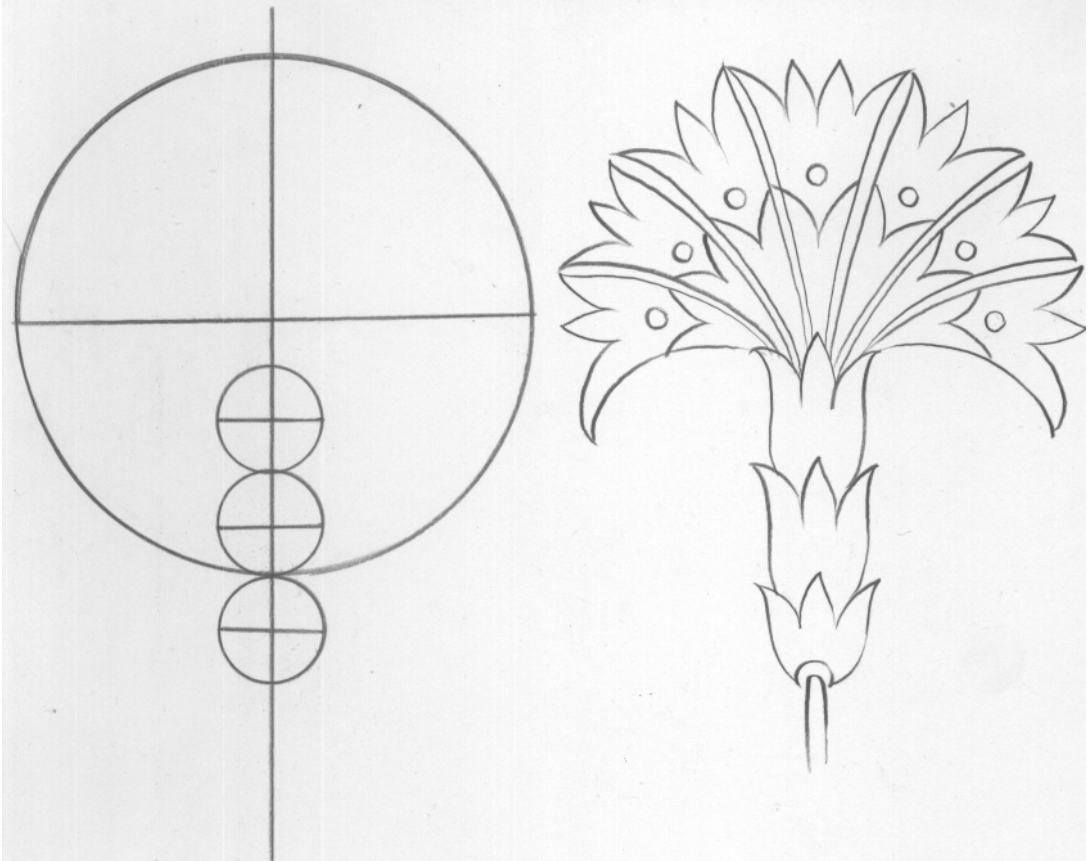
- Yukarıda çizimi yaptırılan karanfil motifi, en yalın ve sade biçimden oluşmaktadır. Gerekli beceri ve pratikliği kazanıncaya kadar aynı motifi çiziniz.
- Aşağıda verilen çizim örneği yukarıda çizilen karanfil motifinin süslenmesinden oluşmuştur. Bu şekilde aynı motife değişik bir görüntü ve hava verilmiştir. Sizler de yukarıda kullandığınız ölçülerde kâğıt hazırlayarak bu şekilde değişik çizimler yapabilirsiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

UYGULAMALI TEST

Öğrenme faaliyetinde kazandığınız beceriler doğrultusunda; yukarıda kullandığınız ölçülerde bir adet çizim kâğıdı hazırlayınız. Hazırladığınız bu dikdörtgenlerin içine aşağıda kanaviçesi ve çizilmiş örneği verilen, yedi tane taç yaprağı ve üç kademededen oluşan çanak kısmı bulunan karanfil motifini değişik yönlerde, dal eğrisi üzerinde çiziniz. Bu uygulamayı aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri “Evet ve Hayır” kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	Evet	Hayır
1.Parşömen kâğıtlarınızı uygun ölçülerde kestiniz mi?		
2.Parşömen kağıdınızın antet çizgilerini çizdiniz mi?		
3.Antet çizgisinin içine 100x150 mm ölçülerinde dikdörtgenler çizdiniz mi?		
4.100x150 mm’lik alanların birincisine karanfil motifinin dal eğrisini çizdiniz mi?		
5.Dal eğrisi üzerinde karanfil motifinin kanaviçesini çizdiniz mi?		
6.Karanfil motifinin üç kademedan oluşan çanak kısmını belirlediniz mi?		
7.Karanfil motifinin çanak kısmını çizdiniz mi?		
8.Karanfil motifinin taç yapraklarının yerini belirlediniz mi?		
9.Karanfil motifinin taç yapraklarını çizdiniz mi?		
10.Karanfil motifini verilen örnek doğrultusunda süslediniz mi?		
11.Karanfil motifini temize çektiniz mi?		
12.Karanfil motifinin dalını çizdiniz mi?	.	.
13.Karanfil motifinin dal yapraklarını çizdiniz mi?		
14.100x150 mm’ lik alanların diğerlerine de yukarıdaki sırayı takip ederek karanfil motiflerini çizdiniz mi?		
15.Gerekli gördüğünüz her aşamada çizimlerinizi temize çekerek hatalarınızı düzelttiniz mi?		
16.Temiz ve dikkatli çalışmaya özen gösterdiniz mi?		
17.Çizdiğiniz karanfil motifleri, örnek çizimlere benzedi mi?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda “ **Hayır** ” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Cevaplarınızın tamamı “ **Evet** ” ise bir sonraki faaliyete geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

OBJEKTİF TESTLER (ÖLÇME SORULARI)

Bu modül sonunda kazandığınız bilgileri aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz.

Aşağıdaki ilk dört soruda doğru olan şıkkı işaretleyiniz. Diğerlerinde boşlukları doldurunuz.

1- Natüralist üslup kim tarafından geliştirilmiştir?

- A) Şah Kulu
- B) Kara Memi
- C) Kim tarafından geliştirildiği bilinmiyor
- D) Anonim

2- Natüralist üslup hangi yüzyılda ortaya çıkmıştır?

- A) XIV. yy.
- B) XV. yy.
- C) XVI. yy.
- D) XVII.yy.

3- Dört çiçek üslubu olarak da geçen, natüralist üslupta bahsi geçen çiçek motifleri hangileridir?

- A) Lale, karanfil, gül, sümbül
- B) Lale, karanfil, sümbül, zambak
- C) Lale, çiğdem, gül, sümbül
- D) Karanfil, gül, sümbül, zambak

4- Çini sanatında en çok kullanılan çiçek motifleri hangileridir?

- A) Nergis, gül, lale
- B) Kokulu menekşe, zambak, süsen
- C) Çiğdem, lale, karanfil
- D) Gül, karanfil, lale

- 5- Çiğdem motifi desen içinde genellikle doldurmak ve deseni daha göstermek için kullanılır.
- 6- İstanbul’da bulunan abidelerimizin yalnız duvar çinilerinde çeşit lale motifi saptanmıştır.
- 7-Çok sevilerek çizilen lale motifi desen içinde motif olarak kullanılır.
- 8-Çini sanatında kullanılan karanfil motifi, çiçeğin görünüşünün stilize edilmesiyle elde edilmiştir.
- 9-Karanfil motifinin kanaviçesi büyük ve küçük daireden oluşur.
- 10- Çizimi tamamlanan çeşitli motifler, sanatçının zevki doğrultusunda son aşamada çeşitli şekillerde .

DEĞERLENDİRME

Sorulara verdiğiniz cevaplar ile cevap anahtarınızı (Değerlendirme ölçütleri) karşılaştırınız, cevaplarınız doğru ise performans testine geçiniz. Yanlış cevap verdiyseniz modülün ilgili bölümüne dönerek konuyu tekrar ediniz.

PERFORMANS TESTİ (YETERLİK ÖLÇME)

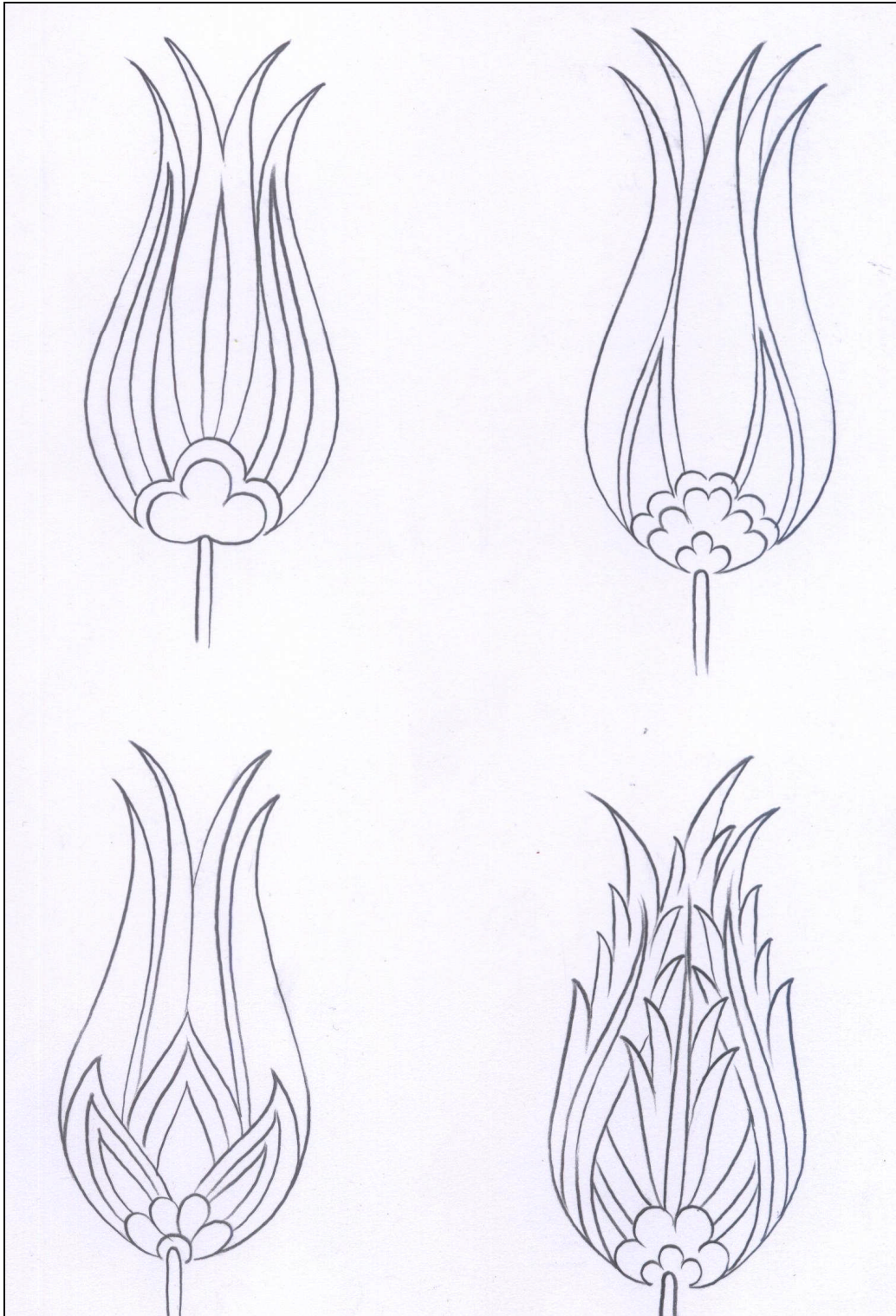
Kazandığınız beceriler doğrultusunda;

SORU 1. Aşağıda verilen ölçülerde hazırlamış olduğunuz kâğıdınıza, aşağıda verilen lale motiflerini dal eğrisi üzerinde birer tane çiziniz Bu uygulamayı aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

- Parşömen kâğıdını 350x250mm ölçülerinde kesiniz.
- Kâğıdınızın üstünden ve sol kenarından 30 mm, altından ve sağ kenarından 20 mm boşluk kalacak şekilde kenar antet çizgisini çiziniz.
- Antet çizgilerinin içinde kalan kısmı 100x150 mm ölçülerinde, dört eşit dikdörtgene bölünüz.

SORU 2. Aşağıda verilen ölçülerde hazırlamış olduğunuz kâğıdınıza; üç, beş, yedi ve dokuz adet taç yapraktan oluşmuş karanfil motiflerinden dal eğrisi üzerinde birer tane çiziniz. Çizdiğiniz karanfil motiflerini çizim tekniğinde verilen örneklerden yararlanarak süsleyiniz. Bu uygulamayı aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

- Parşömen kâğıdını 350x250mm ölçülerinde kesiniz.
- Kâğıdınızın üstünden ve sol kenarından 30 mm, altından ve sağ kenarından 20 mm boşluk kalacak şekilde kenar antet çizgisini çiziniz.
- Antet çizgilerinin içinde kalan kısmı 100x150 mm ölçülerinde, dört eşit dikdörtgene bölünüz.

Bu uygulama kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri “Evet ve Hayır” kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	Evet	Hayır
1.Parşömen kâğıtlarınızı uygun ölçülerde kestiniz mi?		
2.Parşömen kağıdınızın antet çizgilerini çizdiniz mi?		
3.Antet çizgisinin içine 100x150 mm ölçülerinde dikdörtgenler çizdiniz mi?		
4.Lale motiflerinin çizimi için hazırladığınız 100x150 mm’lik alanların birincisine lale motifinin dal eğrisini çizdiniz mi?		
5.Dal eğrisi üzerinde lale motifinin kanaviçesini çizdiniz mi?		
6.Lale motifinin çanak kısmını belirlediniz mi?		
7.Lale motifinin çanak kısmını çizdiniz mi?		
8.Lale motifinin taç yapraklarını çizdiniz mi?		
9.Lale motifini verilen birinci örnek doğrultusunda süslediniz mi?	·	·
10.Lale motifini temize çektiniz mi?		
11.Lale motifinin dalını çizdiniz mi?		
12.Lale motifinin dal yapraklarını çizdiniz mi?		
13.Lale motiflerinin çizimi için hazırladığınız 100x150 mm’ lik alanların diğerlerine de örnek çizimler doğrultusunda ve yukarıdaki sırayı takip ederek lale motiflerini çizdiniz mi?		
14.Çizdiğiniz lale motifleri, örnek çizimlere benzedi mi?		
15.Karanfil motiflerinin çizimi için hazırladığınız 100x150 mm’ lik alanların birincisine karanfil motifinin dal eğrisini çizdiniz mi?		
16.Dal eğrisi üzerinde karanfil motifinin kanaviçesini çizdiniz mi?		
17.Karanfil motifinin çanak kısmını belirlediniz mi?		
18.Karanfil motifinin çanak kısmını çizdiniz mi?		

19.Karanfil motifinin üç adet ta yaprağının yerini belirlediniz mi?		
20.Karanfil motifinin ta yapraklarını çizdiniz mi?		
21.Karanfil motifini süslediniz mi?		
22.Karanfil motifini temize çektiniz mi?		
23.Karanfil motifinin dalını çizdiniz mi?		
24.Karanfil motifinin dal yapraklarını çizdiniz mi?		
25.Karanfil motiflerinin çizimi için hazırladığınız 100x150 mm’ lik alanların diğerlerine de yukarıdaki sırayı takip ederek beş, yedi ve dokuz adet ta yapraktan oluşan karanfil motiflerini çizdiniz mi?		
26.Çizdiğiniz karanfil motifleri, örnek çizimlere benzedi mi?		
27.Gerekli gördüğünüz her aşamada çizimlerinizi temize çekerek hatalarınızı düzelttiniz mi?		
28.Temiz ve dikkatli çalışmaya özen gösterdiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda “Hayır” cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız modülü tekrar ediniz. Cevaplarınız doğru ise bir sonraki modüle geçmek için ilgili kişiler ile iletişim kurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

MODÜL DEĞERLENDİRMENİN CEVAP ANAHTARI

1	B
2	C
3	A
4	D
5	boşluklar zengin
6	312
7	ana
8	profilden
9	bir - iki
10	süslenebilir

KAYNAKÇA

- AKAR, Azade, **Treasury of Turkish Designs 670 Motifs from İznik Pottery**, DOVER PUBLICATIONS, INC. New York.
- BİROL, İnci A. DERMAN, **Çiçek, Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, İstanbul, 1991.
- BAKIR, Dr. Sitare Turan, **İznik Çinileri ve Gülbenkian Koleksiyonu**, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara, 1999.
- Kütahya Merkez Teknik Lise-Anadolu Meslek ve Meslek Lisesi, Seramik ve Cam Teknolojisi Alanı, Çinicilik Dalı arşivinden yararlanılmıştır.
- ÖZKUL FINDIK, Nurşen, **İznik Roma Tiyatrosu Kazı Buluntuları** (1980–1995) Arasındaki Osmanlı Seramikleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2001.
- ŞAHİN, Faruk, **Türk Çini Sanatı Süslemeciliği**, Anadolu Üniversitesi Yayınları NO:325.